Rok VII. Nr. 9.

DZIENNIK URZĘDOWY

Wydziału Oświecenia Publicznego

Województwa Śląskiego

KATOWICE. 15. września 1930.

Pozycja TREŚĆ: Strona

Rozporządzenia i okólniki.

Poz. 109.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Skarbu

z dnia 16 maja 1930 r.

w sprawie zmiany rozporządzenia z dnia 13 listopada 1929 r. o wynagrodzeniu nauczycieli, udzielających lekcyj szkolnych w wymiarze ponad 125% etatu w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli, w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących, oraz w państwowych szkołach zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 13, poz. 182).

§ 1. Paragraf 4 wyżej wymienionego rozporządzenia otrzymuje brzmienie następujące:

„Nauczyciele i instruktorzy, pobierający wynagrodzenie według grupy uposażeniowej od XI do VII włącznie otrzymują za czas od 1-go września 1929 r. do 31. stycznia 1930 r. wynagrodzenie za udzielanie lekcyj szkolnych w wymiarze ponad 125% etatu na podstawie dotychczasowych przepisów".

§ 2. Do wyżej wymienionego rozporządzenia dodaje się § 5 o następującem brzmieniu:

„Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w części, dotyczącej nauczycieli, pobierających uposażenie służbowe według grupy VI i V, z dniem 1. września 1929 r., zaś w części, dotyczącej nauczycieli i instruktorów, pobierających uposażenie służbowe według grupy od XI do VII, z dniem 1. lutego 1930 r. Równocześnie traci moc obowiązującą § 2 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 kwietnia 1924 r. (Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 8 (130), poz. 73), o ile nim określono normy wynagrodzenia nauczycieli".

Warszawa, dnia 16 maja 1930 r. (Nr. II. 11459/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) **Sł. Czerwiński,**

110.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 20 maja 1930 r.

o egzaminie z języka hebrajskiego wraz z historją Żydów na nauczycieli w prywatnych szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

Na podstawie § 2 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 25 września 1928 r. w spra-

wie kwalifikacyj zawodowych do nauczania języka hebrajskiego wraz z historją Żydów w prywatnych szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich (Dz. U. R. P. Nr. 87, poz. 765) ustanawiam następujący regulamin i program egzaminu specjalnego:

§ 1. Do egzaminu specjalnego z języka hebrajskiego wraz z historją Żydów mogą być dopuszczone osoby, które posiadają:

a) obywatelstwo polskie,

b) gimnazjalne świadectwo dojrzałości lub dyplom na nauczyciela szkół powszechnych (względnie równorzędne świadectwo) lub świadectwo ukończenia Państwowego Seminarjum dla nauczycieli religji mojżeszowej w Warszawie, lub Seminarjum Religijno-Żydowskiego „Tachkemoni“ w Warszawie, oraz

c) ukończyły przed zgłoszeniem się do egzaminu co najmniej 22 lata życia i

d) odbyły — przed zgłoszeniem się do egzaminu — co najmniej 2-letnią praktykę nauczycielską, uznaną przez Kuratora właściwego Okręgu Szkolnego przynajmniej za zadowalającą.

W wyjątkowych wypadkach Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może dopuścić do egzaminu specjalnego kandydata, nie spełniającego jednego z warunków, wymienionych pod a), b) lub c).

§ 2. Podanie o dopuszczenie do egzaminu kandydat wnosi drogą służbową do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, o ile jest nauczycielem czynnym, w innych wypadkach wprost do Ministerstwa.

§ 3. W podaniu należy wymienić Komisję Egzaminacyjną, przed którą kandydat chce zdawać, nadto do podania należy dołączyć: życiorys, fotografję w 1 egzpl. w sposób wierzytelny poświadczoną, metrykę urodzenia, dowód (stwierdzenie) obywatelstwa polskiego oraz jedno ze świadectw, wymienionych wyżej w punkcie b § 1. i zaświadczenia z odbytej praktyki nauczycielskiej. Winny być również dołączone świadectwa ze studjów w wyższych uczelniach, o ile je kandydat posiada.

§ 4. O dopuszczeniu do egzaminu rozstrzyga Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i przesyła dokumenty dopuszczonego kandydata odnośnej Komisji Egzaminacyjnej, która zawiadamia go o decyzji Ministerstwa i wyznacza termin egzaminu.

§ 5. Przed przystąpieniem do egzaminu kandydat składa w Komisji Egzaminacyjnej opłatę, której wysokość ustala się jak następuje:

1) za egzamin z języka hebrajskiego wraz z historja Żydów 75 zł.,

2) za egzamin z przedmiotów polonistycznych, określonych w § 8, 25 zł.

Dokonanie rozdziału pobranych opłat egzaminacyjnych pozostawia się Komisji Egzaminacyjnej. Kandydaci dopuszczeni do egzaminu, a nie zjawiający się do niego w wyznaczonym terminie bez podania przyczyn, uznanych przez przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej za zasługujące na uwzględnienie tracą wniesione opłaty.

§ 6. Egzamin specjalny z języka hebrajskiego wraz z historją Żydów będzie się odbywał przed istniejącemi Państwowemi Komisjami Egzaminacyjnemi dla religji mojżeszowej w Warszawie i we Lwowie, powołanemi zarządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 21 sierpnia 1928 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11, poz. 179 i 190).

W egzaminie bierze udział również delegat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, któremu przysługuje prawo zgłoszenia od uchwał Komisji „votum separatum" i który zarazem jest egzaminatorem z przedmiotów polonistycznych. Ewentualne zgłoszenie przez delegata „votum separatum" przy danej sprawie powoduje zawieszenie uchwały Komisji i przesłanie sprawy Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do rozstrzygnięcia.

§ 7. Egzamin dzieli się na dwie części: a) egzamin piśmienny, który ma stwierdzić, iż kandydat w zakresie zadanego tematu posiada wystarczające wiadomości i że potrafi je samodzielnie zastosować oraz że umie swe myśli jasno, ściśle i poprawnie wyrażać,

b) egzamin ustny.

Wypracowanie piśmienne kandydat pisze w języku hebrajskim. Egzamin ustny z języka hebrajskiego odbywa się w języku hebrajskim, z historji Żydów w języku polskim.

§ 8. Kandydaci muszą wykazać przy egzaminie, że władają poprawnie językiem polskim, ci zaś, którzy nie ukończyli polskiej szkoły średniej ogólnokształcącej lub polskiego seminarjum nauczycielskiego (zakładu kształcenia nauczycieli) lub polskiej uczelni wyższej, muszą nadto zdać dodatkowy egzamin z języka polskiego, historji i geografji Polski, traktowanych razem jako jeden przedmiot egzaminacyjny. Przy tym egzaminie stosuje się wymagania, określone w „Programie wymagań przy uproszczonych egzaminach państwowych na nauczycieli szkół średnich" — rozdział: „Wymagania z języka polskiego, historji i geografji Polski". Egzamin jest ustny i piśmienny.

§ 9. Egzaminy piśmienne odbywają się pod ścisłym nadzorem. W odniesieniu do języka hebrajskiego wraz z historją Żydów egzamin piśmienny obejmuje jeden temat, wybrany przez kandydata z pośród dwóch, przedstawionych mu przez Komisję. Na egzamin piśmienny z języka hebrajskiego wraz z historją Ży-

dów przeznacza się 5 godzin, na egzamin piśmienny z przedmiotów polonistycznych 1 godzinę. Przy wypracowaniu piśmiennem wolno używać tylko środków pomocniczych, wskazanych przez Komisję. Przekroczenie tego zakazu pociąga za sobą usunięcie kandydata od zdawania egzaminu w danym terminie.

§ 10. W razie ujemnego wyniku egzaminu piśmiennego Komisja może reprobować kandydata bez odbycia z nim dalszych studjów egzaminu.

§ 11. Egzamin ustny musi się odbyć w tym samym okresie egzaminacyjnym i przed tą samą Komisją, co egzamin piśmienny.

Egzamin ustny może trwać najdłużej 2 godziny, z czego co najmniej ½ godziny przeznacza się na przedmioty polonistyczne.

§ 12. Przy egzaminie ustnym winien kandydat — prócz znajomości przedmiotu — wykazać także znajomość dydaktyki przedmiotu.

§ 13. Kandydaci, którzy posiadają wybitniejsze przygotowanie naukowe, stwierdzone bądź drukowanemi pracami naukowemi bądź świadectwami odpowiednich uczelni, mogą być — za zgodą delegata Ministerstwa — zwolnieni od niektórych części tego egzaminu.

§ 14. Z przebiegu egzaminu prowadzi się prototokół, który podpisuje delegat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, przewodniczący i egzaminatorowie.

Ostateczne orzeczenie o wyniku egzaminu, przy którem uwzględnia się wyniki zarówno egzaminu piśmiennego, jak i ustnego, zapada w Komisji większością głosów; w razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

O wyniku egzaminu, o którym mowa w § 8, decyduje egzaminator.

§ 15. Wynik określa się według skali: bardzo dobry, dobry, dostateczny i niedostateczny.

§ 16. Ostateczne orzeczenie Komisji ogłasza się kandydatowi zaraz po egzaminie.

§ 17. W razie ujemnego wyniku egzaminu kandydat może zgłosić się ponownie do egzaminu nie wcześniej jednak, niż po upływie pół roku. Jeżeli wynik ujemny dotyczy tylko egzaminu, o którym mowa w § 8, kandydat powtarza tylko ten egzamin.

§ 18. Egzamin specjalny z języka hebrajskiego wraz z historją Żydów można wogóle zdawać trzy razy.

Przy każdem ponownem zgłoszeniu się do egzaminu kandydat wnosi przepisaną opłatę.

§ 19. Program wymagań przy egzaminie z języka hebrajskiego wraz z historją Żydów ogłasza się w załączniku do niniejszego zarządzenia.

§ 20. Kandydata, który zdał egzamin specjalny, uznaje się za posiadającego wymagane kwalifikacje do nauczania języka he-

brajskiego wraz z historją Żydów w prywatnych szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

§ 21. Kandydat taki otrzymuje dyplom według załączonego wzoru.

Dypłom winien być podpisany przez delegata Ministerstwa, przewodniczącego oraz co najmniej dwóch egzaminatorów i opatrzony pieczęcią urzędową Komisji.

Dypłom nosi datę dnia, w którym egzamin ukończono.

§ 22. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Warszawa, dnia 20. maja 1930 r. (Nr. II. 11397/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) **Sł. Czerwiński,**

Załącznik I do Nr. II. 11397/30.

DYPLOM

nauczyciela języka hebrajskiego wraz z historją Żydów w prywatnych szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

P. . . . . urodzon . .
dnia . . . . r. . . . . w . . . . .
. . . .
województwa . . . . wyznania . . . .
. . . . po odbyciu nauk w . . . .
. . . .
. . . .
został . . dopuszczon . . do **egzaminu specjalnego** z języka hebrajskiego wraz z historią Żydów decyzją Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia . . . . Nr. . . . w myśl rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20. maja 1930 r. o egzaminie specjalnym z języka hebrajskiego wraz z historją Żydów na nauczycieli w prywatnych szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7, poz. 106).

Kandydat . . wykonał . . wypracowanie na temat . .
. . . .
. . . .
. . . .
z wynikiem . . . .
i zdał egzaminy ustne z wynikiem . . . .
. . . .

Kandydat . . włada językiem polskim . . . .
. . . .

Zdał . . egzamin z języka polskiego, historji i geografji Polski z wynikiem . . . .

Wobec tego p. . . . .
posiada kwalifikacje do nauczania języka hebrajskiego wraz z historją Żydów w prywatnych szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

W . . . . dnia . . . . . 19 . .

Przewodniczący
Komisji

Delegat
Ministerstwa Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

m. p.
Nr. . . . . .

Członkowie
Komisji

Podpis właściciela
dyplomu.

Załącznik II do Nr. II. 11397/30.

PROGRAM WYMAGAŃ

przy egzaminie specjalnym z języka hebrajskiego wraz z historją Żydów na nauczycieli w prywatnych szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat otrzymuje do wyboru dwa tematy, wybrane z uwzględnieniem tego działu literatury hebrajskiej, który sam wskaże w swojem podaniu.

II. Egzamin ustny.

A. Nauka o języku.

Dokładna znajomość gramatyki i składni języka hebrajskiego.

B. Literatura.

1) Umiejętność analizowania i objaśnienia przedłożonego tekstu literackiego (lub jego części).
2) Dokładna znajomość poniżej wskazanych dzieł autorów hebrajskich.
3) Znajomość historji literatury hebrajskiej.
4) Podstawowe wiadomości z zakresu poetyki i stylistyki hebrajskiej.
5) Znajomość najważniejszych zjawisk z dziedziny kultury żydowskiej.

C. Historja żydowska.

1) Ogólna znajomość całokształtu historji Żydów podług jednego z zatwierdzonych przez Ministerstwo podręczników dla szkół średnich.

2) Szczegółowa znajomość jednego z następujących okresów I—V:

I. Okres biblijny i grecko-rzymski.

II. Okres powstania Talmudu i epoka Gaonów (do XIII. wieku).

III. Dzieje żydów w Europie w okresie średniowiecza (z wyłączeniem dziejów Polski).

IV. Żydzi w wiekach XVI, XVII i XVIII (z wyłączeniem dziejów Polski).

V. Żydzi w wieku XIX i XX (od rewolucji francuskiej do traktatu wersalskiego, włącznie z dziejami Żydów w Polsce).

3) Szczegółowa znajomość historji Żydów w Polsce od początków do roku 1795.

D. Dydaktyka.

Należyte orjentowanie się w głównych problemach dydaktyki języka i literatury hebrajskiej, znajomość podręczników, używanych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

Ad. A.

Dzieła pomocnicze.

(wybór dowolny).

M. B. Sznajder — „Torat ha-laszon be-hitpatchuta".
J. Kantorowicz — „Dikduk ha-safa haiwrit".
Prużański — „Ha-signon ha-iwri".

Ad. B. 2.

Lektura.

Dr. Baruch — „Ocar sifrut Israel" 3 tomy (wyimki dowolne).

Ch. Brody-Wiener — „Miwchar ha-szira ha-iwrit". (do wyboru).

J. Ch. Tawjow. — „Miwchar ha-sifrut".

a poza tem:

Biblja w całości.

oraz do wyboru:

Bachja Ibn Pakuda — „Torat chowot ha-lewawot" (w opracowaniu Horowitza).

Jehuda Halewi. — „Kuzari" (wyimki).

M. Majmonides. — „Szefer ha-mada", „Szemona perakim", „More Nebuchim" (wyimki).

M. J. Lebenson. — „Dzieła" w opracowaniu Fichmana.

A. Mapu. — „Ahawat Zion", „Aszmat Szomron", „Ajit Cawua".

J. L. Gordon. — „Poematy, satyry i bajki".

P. Smoleńskin. — „Ha,toe be-darkej ha-chaim“, „Kwurat chamor“, „Gmul jeszarim“, „Nekam brit“, „Am olam“, „Et lataat“ (do wyboru jedno dzieło).
do wyboru jedno z dzieł:

Sz. J. Abramowicz. — „Susati“, „Masaot Benjamin haszliszi“, „Sefer hakabcanim“, „Be-emek ha-bacha“, „Be-jamim ha-hem“.

Achad Haam. — „Al paraszot derachim“, t. I. (wyimki).

M. Z. Fajerberg. — „Dzieła“ w opracowaniu d-ra Klausnera (wyimki)

Ch. N. Bialik. — „Wszystkie dzieła“ (wyimki).

S. Czernichowski. — „Wszystkie dzieła“ (wyimki).

M. J. Berdyczewski. — „Sipurim“, „Maamarim“.

Szalom Alejchem. — „Tobija ha-cholew“, „Katriejlim“, „Adam u-behema“, „Jamim towim“, „Chajej Adam“.

J. Ch. Brener. — „Wybór pism“, „Szekol we-kiszalon“.

Sz. J. Agnon. — „Wehaja he-akow le-miszor“, „Al. kapot ha-manul“.

Ad. B. 3.

Dzieła pomocnicze.

Dr. J. Klauzner. — „Toldot ha-sifrut ha-iwrit ha-chadasza“, „Jocrim u-bonim“.

S. L. Citron. — „Jocrej ha-sifrut ha-iwrit ha-chadasza“ (2 tomy).

A. Urynowski. — „Szeurim be-toldot ha-sifrut ha-iwrit ha-chadasza“ (2 tomy).

Rabinson. — „Sifrutenu ha-chadasza“.

Szalom Sztrejt. — „Ba-alot ha-szachar“.

Lachower. — „Toldot ha-sifrut ha-iwrit ha-chadasza“.

Monografie.

(do wyboru jedna)

Dr. Symchoni. — „Salomon Ibn Gebriol“ (ha-tekufa X, XII, XVII).

A. Kahana. — „M. Ch. Luzatto“.

R. Brajnin. — „P. Smoleńskin“, „Abraham Mapu“.

Rozprawy o Abramowiczu w VII tomie jego dzieł.

D. J. Fridman. — „J. Ch. Brener.“

Ad. B. 4.

Sz. L. Gordon. — „Torat ha-sifrut“.

A. Barasz. — „Torat ha-sifrut“
(do wyboru)

Ad. B. 5.

M. Güdeman. — „Ha-tora we-ha-chajim“ (3 tomy).

Sz. Asaf. — „Mekorot le-toldot ha-chinuch be-israel“.

J. Rubinson. — „Jediat amejnu“.

Dr. R u p i n. — „Ha-jehudim be-jamejnu".

(do wyboru)

Ad. C.

Literatura i źródła do poszczególnych okresów.

I. Okres biblijny i grecko-rzymski:

Źródła:

Biblia, Apokryfy i dzieła Józefa Flawiusza.
G r a e t z. — „Korot Ha-iwrim", t. I—III.

Opracowania:

D u b n o w. — „Korot Ha-jehudim", tom I i II.
K l a u s n e r. — „Historja Israelit", tomy I—IV. (do wyboru)

II. **Okres powstania Talmudu i epoka Gaonów** (Żydzi w Azji i w Afryce od zburzenia drugiej świątyni do XIII wieku):

Źródła:

B a r u c h. — „Ocar sifrut Israel". I—II t.
K a h a n a A b r. — „Sifrut Historja Ha-israelit", Warszawa 1922, t. I (do wyboru).

Opracowania:

G r a e t z. — „Korot Ha-iwrim", tom IV—V.
D u b n o w. — „Korot Ha-jehudim", tom IV—V.
W e i s s. — „Dor dorwe-dorszaw", tom I—IV. (do wyboru)
B e r n f e l d. — „Daat Elohim", Warszawa 1897.
P i n s k i e r. — „Likkute Kadmonioth", Wiedeń 1860 (ogólnie do wyboru).
R. F a h n. — „Le-korot Hakaraim".

III. **Żydzi w okresie średniowiecza** (Włochy, Hiszpanja, Francja, Anglja, Niemcy):

Źródła:

B e r n f e l d. — „Szefer Hadmaot", tom I i II.
K a h a n a A b r. — „Sifrut Historja Ha-israelith", tom I i II (część I.).

Opracowania:

Graetz, Dubnow lub Weiss. (Odpowiednie tomy do wyboru).
G ü d e m a n n. — (ogólnie). Tom 1—3.

IV. **Żydzi w okresie XVI—XVIII wieku:**

Źródła:

H e l l e r. — „Megilath Ejwa".
Z i c h r o n o t. — „Marat Glückel Hammeln" (wyd. Kaufmanna).
B e r n f e l d. — „Sefer Hadmaot", tom III (ogólnie).
K a h a n a A b r. — „Sifrut Historja Haisraelit", tom II.

Opracowania:

Graetz lub Dubnow do wyboru.

Bałaban. — „Historja i literatura żydowska z szczególnem uwzględnieniem historji Żydów w Polsce“, tom III.

Kahana Dawid. — „Hamkubolim. haszabtaim wehachsidim“, 2 tomy (ogólnie).

Lachower. — „Toldot hasifrut“, t. I.

V. **Żydzi w wieku XIX i XX** (Od rewolucji francuskiej do traktatu wersalskiego, włącznie z Polską):

Dubnow. — „Korot ha-jehudim“, tom 1—3.

Philipson Martin. — „Diwre jeme Ha-jehudim“. (do wyboru)

Nussbaum. — „Historja Żydów“, tom V, od str. 346 do końca.

Bałaban. — „Dzieje Żydów z Galicji i w Rzeczypospolitej Krakowskiej 1772—1868“, Lwów 1916.

Horodecky. — „Hachsidim whachsiduth“. Tom I—IV. Berlin (ogólnie). (Odpowiednie ustępy).

Merwin. — „Żydzi w powstaniu polskiem“. Lwów.

VI. **Żydzi w Polsce od najdawniejszych czasów do roku 1795:**

Źródła i materjały historyczne:

Hannower Natan. — „Jwejn Mcula“.

Bolechow Ber. — „Zichronoth“. Berlin 1922 (Editio Wischnitzer).

Dubnow S. — „Pinkas Hamdina“. Berlin 1925 (wyimki dowolne).

Opracowanie całokształtu historji Żydów w Polsce:

Bałaban M. — „Historja i Literatura żydowska“, tom II i IIII. (Ustępy o Polsce).

Monografje:
(do wyboru)

Schorr M. — Żydzi w Przemyślu“. Lwów 1903.

Bałaban M. — „Żydzi lwowscy na przełomie XVI i XVII wieku“. Lwów 1906.

Bałaban M. — „Dzieje Żydów w Krakowie i na Kazimierzu“. Tom I. Kraków 1913 r.

Schipper I. — „Studja nad stosunkami gospodarczemi w Polsce w czasie średniowiecza“. Lwów 1911 r.

Kraushaar. — „Frank i Frankiści polscy“. Kraków 1895, t. I—II.

Horodecky. — „Hachsidim w hachsiduth“. Tom I—IV.

Kahana Dawid. — „Hamkubolim, haszabtaim w hachsidith“. II. wyd.

Organizacja Żydów w Polsce:

(do wyboru)

Schorr M. — „Organizacja Żydów w Polsce“. Lwów 1899.

Bałaban M. — „Ustrój kahału w Polsce XVI—XVII wieku“. (Kwartalnik dla Historji Żydów w Polsce 1912—13).

Ad. D.

Wójcicki K. — „Rozbiór literacki w szkole“.

111.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 4 lipca 1930 r.

w sprawie wznowienia Państwowego Instytutu Nauczycielskiego w Warszawie.

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) wznawiam niniejszem z dniem 1 lipca 1930 r. dwuletni Państwowy Instytut Nauczycielski w Warszawie. Instytut będzie miał na celu kształcenie czynnych nauczycieli szkół powszechnych dla celów szkolnictwa powszechnego w kierunku pogłębienia ich studjów pedagogicznych. Absolwentom Instytutu Nauczycielskiego przysługiwać będzie uprawnienie, przewidziane w art. 32 ustawy o uposażeniu z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924).

Do czasu zatwierdzenia statutu i programu Instytutu zarządzam prowizorycznie co następuje:

1) Państwowy Instytut Nauczycielski jest dwuletnim zakładem kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, podległym bezpośrednio Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Aż do dalszego zarządzenia przekazuję jednak Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego bezpośredni nadzór administracyjny w sprawach niżej wymienionych:

a) prowadzenie i przechowywanie akt personalnych dyrektora i grona nauczycielskiego oraz personelu administracyjnego Instytutu i prowadzenie wykazów stanu służby;

b) załatwianie spraw administracyjno-gospdarczych (nadzór nad lokalem i inwentarzem Instytutu, zawieranie umów gospodarczych i t. d.);

c) sprawy finansowe (ewidencja kredytów i przekazywanie ich Instytutowi w myśl zleceń Ministerstwa, obliczanie poborów, sporządzanie list płacy personelu według norm ustalonych przez Ministerstwo, zatwierdzanie rachunków, przedkładanych przez Dyrekcję Instytutu, przechowywa-

nie dokumentów z tem związanych, rachunków, kwitów i t. d.).

2) Personel pedagogiczny Instytutu składać się będzie z kierownika oraz z nauczycieli etatowych i kontraktowych, mianowanych względnie powoływanych na wniosek kierownika.

3) Warunki przyjęcia do Instytutu zostały określone okólnikiem z dnia 28. kwietnia 1930 r. Nr. II-9588/30 (Dz. Urz. Nr. 5, poz. 7).

4) Program regulaminu studjów oraz warunki wydawania dyplomów w Instytucie będą ustalone oddzielnem zarządzeniem.

5) Państwowy Instytut Nauczycielski ma prawo korzystać dla celów praktyki pedagogicznej słuchaczy z pomocy publicznych szkół powszechnych oraz zakładów kształcenia nauczycieli w porozumieniu z właściwem Kuratorjum Okręgu Szkolnego.

6) Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z ważnością od dnia 1 lipca 1930 r.

Warszawa, dnia 4 lipca 1930 r. (Nr. II. 15605/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) Sł. Czerwiński.

112.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 26. stycznia 1930 r.

w sprawie kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach powszechnych absolwentek Państwowego Seminarjum Nauczycielek Rzemiosł w Warszawie i Państwowej Szkoły Zawodowej Żeńskiej w Krakowie (Oddział Seminarjum haftu lub krawiecczyzny).

Zgodnie z art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. Rz. P. Nr. 28, poz. 258), zarządzam, co następuje:

§ 1. Osoby, które zdały pomyślnie egzamin końcowy w jednej z następujących szkół:

a) Państwowe Seminarjum Nauczycielek Rzemiosł w Warszawie,

b) Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska w Krakowie — Oddział Seminarjum haftu lub krawiecczyzny,

posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania robót kobiecych w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych.

§ 2. Świadectwa egzaminu końcowego powyższych szkół uzupełnia się następującym dopiskiem:

„Na podstawie zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 26 stycznia 1930 r. Nr. II, 27916/29

(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7, poz. 119) świadectwo niniejsze uprawnia do nauczania robót kobiecych w publicznych i prywatnych szkołach powszechnych".

Warszawa, dnia 26. stycznia 1930 r. (Nr. II, 27916/29).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) **Sł. Czerwiński.**

113.

OKÓLNIK

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych i Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (Wydział Oświecnia Publicznego)

w sprawie organizacji prac wizytatorskich w Kuratorjach Okręgów Szkolnych (Wydziały Szkół Średnich Ogólnokształcących i Oddziały Kształcenia Nauczycieli).

W uzupełnieniu rozporządzenia z dnia 6 kwietnia 1927 r. Nr. II. P. 3007/27 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z dnia 8. czerwca 1927 r. Nr. 8/186 poz. 108) w sprawie przepisów dla okręgowych wizytatorów szkolnictwa ogólnokształcącego i zakładów kształcenia nauczycieli zarządzam co następuje:

Rejony wizytacyjne.

Każdy okrąg szkolny dzieli się na rejony wizytacyjne, stanowiące pewną całość terytorjalną. W skład takiego rejonu wizytacyjnego wchodzi 15 szkół średnich ogólnokształcących (zakładów kształcenia nauczycieli), zarówno państwowych jak i prywatnych, sąsiadujących ze sobą. Liczba ta może być odpowiednio zmniejszona zależnie od liczby klas (oddziałów), przyczem za normę, przypadającą na jedną szkołę, uważa się 8—12 klas (oddziałów). Liczba szkół może być również zmniejszona dla tych wizytatorów zakładów kształcenia nauczycieli, którzy kierują pracami całego oddziału kształcenia nauczycieli, lub których opiece powierzono zakłady, wymagające specjalnej troski (np. Pedagogja, Wyższe Kursy Nauczycielskie), jak również w wypadkach obciążenia ich taką dodatkową pracą jak np. organizacją dokształcania nauczycielstwa szkół powszechnych.

Utworzenie rejonów, stanowiących całość terytorjalną, jest wskazane między innemi ze względu na:

a) konieczność i łatwość gruntowniejszego poznania przez wizytującego nietylko samych szkół, ale stosunków i potrzeb społecznych i kulturalnych całego rejonu;
b) łatwość organizowania akcji dokształcania nauczycielstwa szkół średnich (zakładów kształcenia nauczycieli) przez tworzenie ośrodków pracy (ognisk metodycznych), promieniujących na cały rejon, organizowanie konferencyj nauczycieli, dyrektorów i t. p.

O ileby specjalne względy tego wymagały (np. konieczność podziału szkół między kilku wizytatorów w miastach większych jak: Warszawa, Łódź, Lwów i t. p.) Kuratorjum może zorganizować opiekę wizytatorską nad szkołami bez uwzględnienia rejonów, stanowiących całość terytorjalną.

Opiece jednego wizytatora powierza się jeden rejon wizytacyjny stanowiący całość terytorjalną, a nadto nakłada się na niego obowiązek zbadania co roku (bez prawa wydawania zarządzeń, o ile do tego nie zostanie specjalnie upoważniony przez Kuratora), w obecności inspektora szkolnego, dwóch siedmioklasowych szkół powszechnych; gdy zaś chodzi o wizytatorów zakładów kształcenia nauczycieli, obowiązek zbadania jednej szkoły powszechnej 7 klasowej i jednej szkoły niżej zorganizowanej.

Naczelnik Wydziału powinien sprawować opiekę wizytacyjną co najmniej nad dwoma szkołami.

Opieka nad rejonem na okres 4 letni.

Opiekę nad szkołami średniemi ogólnokształcącemi (zakładami kształcenia nauczycieli) w danym rejonie wizytacyjnym powierza się wizytatorowi na okres 4 letni, a to celem umożliwienia mu wykonania planowej pracy na terenie rejonu, oraz wykazania się jej wynikami. Po upływie tego okresu dokonywa się w Kuratorjum nowy przydział rejonów wizytacyjnych, przyczem dany rejon wizytacyjny może być nadal powierzony dotychczasowemu wizytatorowi.

Wizytator jest odpowiedzialny za wyzyskanie wszelkich możliwych środków, zmierzających do podniesienia poziomu naukowego i wychowawczego (m. in. wychowanie w duchu państwowym) szkół sobie powierzonych. Gdy chodzi o szkoły prywatne jest koniecznem, aby stan naukowy i wychowawczy istotnie nie był niższy od przewidzianego dla tej kategorji uprawnień, jakie szkoła posiada.

Obowiązki wizytatora na terenie rejonu.

Obowiązkiem wizytatora jest:

a) poznać warunki zdrowotne poszczególnych miejscowości i każdej szkoły;

b) poznać miejscowe warunki społeczne, gospodarcze i kulturalne i potrzeby oświatowe w szczególności w zakresie szkolnictwa średniego ogólnokształcącego (kształcenia nauczycieli), a w związku z tem współpracować z Ministerstwem nad opracowaniem sieci szkół średnich ogólnokształcących (zakładów kształcenia nauczycieli);

c) poznać potrzeby remontowo-budowlane powierzonych sobie szkół i zapewnić skuteczną pomoc w tej dziedzinie dyrekcjom szkół;

d) poznać potrzeby finansowe powierzonych sobie szkół, czuwać nad należytym zużytkowaniem kwot, przekazanych

dyrekcjom przez Kuratorjum, zebranych z opłat uczniowskich i otrzymanych z innych źródeł. (Kontrola dowodów kasowych nie należy do zakresu obowiązków wizytatora);

e) czuwać nad należytem wykorzystaniem pomieszczeń szkolnych;

f) starać się skutecznie o zdobycie odpowiednich sił na stanowiska dyrektorów i nauczycieli w powierzonych sobie szkołach; przy pozyskiwaniu sił nauczycielskich należy porozumiewać się z dyrektorami właściwych szkół, którzy są odpowiedzialni za zakłady;

g) poznać dokładnie warunki pracy dyrektora, nauczycieli i młodzieży na terenie rejodu;

h) poznać uzdlonienia i wartości dyrektora i nauczycieli;

i) prowadzić akcję w kierunku dokształcania dyrektorów i nauczycieli zarówno pod względem naukowym, metodycznym, jak i wychowawczym, w tym celu zwoływać konferencje dyrektorów i nauczycieli ze swego rejonu, względnie organizować konferencje łącznie z wizytatorami sąsiednich rejonów dla dyrektorów i nauczycieli kilku rejonów, organizować przy pomocy Ministerstwa ośrodki pracy metodycznej i wychowawczej na terenie rejonu;

j) wszelkiemi możliwemi sposobami dopomagać szkołom w podnoszeniu poziomu naukowego i wychowawczego i pilnować, aby praca administracyjna zarówno dyrektora jak i nauczycieli ograniczała się tylko do niezbędnego minimum;

k) organizować opiekę nad nauczycielami praktykantami na terenie rejonu;

l) prowadzić akcję w kierunku wytworzenia atmosfery współpracy nauczycielstwa szkół średnich ogólnokształcących (zakładów kształcenia nauczycieli) z nauczycielstwem innych typów szkół.

Opieka nad specjalnemi dziedzinami pracy.

Zgodnie z cytowanem na wstępie rozporządzeniem wizytator sprawuje opiekę nad pewną dziedziną spraw wychowawczych, dydaktycznych lub organizacyjnych. Opiekunowie tych dziedzin studjują powierzone im sprawy, pozostają w tych działach w bliższym kontakcie z Ministerstwem i innemi odpowiedniemi instytucjami, informują kolegów o sposobach realizacji zamierzeń w tych dziedzinach u nas i zagranicą i projektują odpowiednią akcję na terenie całego okręgu szkolnego.

Specjalnej opieki w szkolnictwie średniem ogólnokształcącem wymagają przedewszystkiem:

a) sprawy budynków szkolnych (właściwego ich użytkowania), urządzeń szkolnych, pomocy naukowych i t. p.);

b) sprawy programowo-dydaktyczne (organizacja pracowni i t. p.);
c) sprawy wychowawcze: organizacje i koła młodzieży w szkole i poza szkołą, harcerstwo, hufce szkolne, czasopisma dla młodzieży, kinoteatr i t. p.; koła rodzicielskie, bursy, stancje uczniowskie, osiedla, kolonje wakacyjne i t. p. — Jest rzeczą konieczną powierzenie jednemu z wizytatorów referatu wychowawczego dla szkół średnich ogólnokształcących;
d) dokształcanie nauczycieli;
e) opieka nad nauczycielami praktykantami.

Powyższe odnosi się również do zakładów kształcenia nauczycieli, przyczem w zakładach tych wymagają nadto specjalnej opieki:
a) organizacja nauki i wychowania w szkołach ćwiczeń i praktyka pedagogiczna uczniów zakładów kształcenia nauczyiceli;
b) organizacja internatów.

Wizytatorowie zakładów kształcenia nauczycieli zwracają również szczególną uwagę na dokształcanie nauczycieli szkół powszechnych przez organizowanie kursów wakacyjnych, współdziałanie z wizytatorami szkół powszechnych w organizowaniu konferencyj rejonowych, czytelnictwa i egzaminów praktycznych. Wskazanem jest powierzyć jednemu z wizytatorów zakładów kształcenia nauczycieli kierownictwo referatu nad sprawą dokształcania nauczycieli szkół powszechnych.

Udział w pracach administracyjnych.

Wydziały szkół średnich (oddziały K. N.) winny być w ten sposób organizowane, aby wizytator ze spraw administracyjnych załatwiał tylko sprawy związane z organizacją personalną i naukowo-wychowawczą zakładów i to o ile możności z pomocą referentów; sprawy, których załatwienie nie wymaga wglądu pedagoga-organizatora i opiekuna zakładu, winny być całkowicie załatwiane przez referentów, a podawane do wiadomości odnośnym wizytatorom. Obciążenie wizytatora sprawami, które zupełnie dobrze mogą być załatwiane przez siły referendarskie, jest niedopuszczalne.

Konferencje wizytatorów.

Z początkiem roku szkolnego odbywają się w wydziałach (oddziałach K. N.) konferencje wizytatorów celem ustalenia planu pracy wydziałów (oddziałów K. N.) na cały rok szkolny; z końcem roku szkolnego odbywają się konferencje sprawozdawcze ze stanu naukowego i wychowawczego na terenie całego okręgu oraz z wykonania planu pracy. Protokóły tych konferencyj oraz wyniki narad winny być w odpisach nadsyłane Ministerstwu.

Tam, gdzie jest tylko jeden wizytator zakładów kształcenia nauczycieli, przesyła Kuratorjum do Ministerstwa również plan zamierzonych prac na rok przyszły oraz sprawozdanie z wykonania planu pracy w roku ubiegłym.

W ciągu roku szkolnego odbywają się konferencje wizytatorów wydziałów poświęcone sprawom organizacji nauczania i wychowania w szkołach średnich (zakładach kształcenia nauczycieli), bądź sprawom związanym z wizytacją tych szkół, bądź innym sprawom jak: nadawania uprawnień szkołom prywatnym, organizacji roku szkolnego i t. p.

Jest rzeczą wielkiej wagi, aby wizytatorzy wszystkich typów szkół z danych miejscowości, pozostawali w ścisłym kontakcie ze sobą, aby omawiali na specjalnych zebraniach sprawy, związane z potrzebami szkolnictwa w tych miejscowościach i opracowywali plany wspólnej akcji. Niezależnie od tego pod przewodnictwem Kuratora Okręgu Szkolnego odbywają się doroczne konferencje wizytatorów wszystkich typów szkół, na których omawiane są potrzeby kulturalno-oświatowe całego okręgu szkolnego oraz ustalane w ogólnych ramach plany działania. Odpisy protokółów z dorocznych odnośnych konferencyj przesyłają również Kuratorja Ministerstwu.

Urlopy dla wizytatorów.

Celem umożliwienia wizytatorom pracy nad pogłębieniem własnego wykształcenia zarówno w dziedzinie wychowawczej jak naukowej i dydaktycznej, otrzymują wizytatorzy raz na dwa lata niezależnie od urlopu wypoczynkowego, urlop 4 tygodniowy na dalsze kształcenie się w kraju lub zagranicą, przyczem Ministerstwo korzystającym ze wspomnianego urlopu może polecić odbywać studja w specjalnej instytucji. Wizytatorzy na czas urlopu dla pogłębienia swoich studjów będą w miarę możności otrzymywali odpowiednie zasiłki.

Postanowienia końcowe.

Powyższe wskazówki obowiązują od początku roku szkolnego 1930/31.

Na początku roku szkolnego 1930/31 Kuratorja zorganizują opiekę wizytacyjną oraz dokonają podziału czynności między wizytatorów według powyższej instrukcji.

Sprawozdania z podziału czynności między wizytatorów ze wskazaniem powierzonych wizytatorom rejonów (szkół) oraz odpisy protokółów konferencyj, wskazujących plan pracy na rok przyszły — nadeszlą Kuratorja Ministerstwu do dnia 1 października 1930 r.

Warszawa, dnia 27 maja 1930 r. (Nr. II.-11413/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) **Sł. Czerwiński.**

114.

OKÓLNIK

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Liceum Krzemienieckiego, Inspektoratów Szkolnych, oraz Dyrekcyj, Kierownictw i Nauczycielstwa szkół powszechnych i szkół średnich ogólnokształcących

w sprawie określenia materjału nauczania w siedmioklasowych publicznych szkołach powszechnych i gimnazjach państwowych w roku szkolnym 1930/31.

Zgodnie z zarządzeniem z dnia 2 stycznia 1929 r. nr. II-235/29 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 (208), poz. 1) od początku roku szkolnego 1930/31 obowiązują w publicznych siedmioklasowych szkołach powszechnych i gimnazjach państwowych nowe plany godzin szkolnych, zamieszczone w § 1 i § 2 tego zarządzenia.

Ze względu na zawarte w tych planach nowe w stosunku do roku 1929/30 zmiany w liczbach godzin oraz ze względu na inne niż w ubiegłym roku szkolnym przygotowanie w poprzedniej klasie (oddziale) wydaję załączoną instrukcję, która określa materjał nauczania w wyżej wymienionych szkołach w roku szkolnym 1930/31. Instrukcja ta nie odwołuje się do żadnej z instrukcyj poprzednich, aczkolwiek jest w znacznej mierze przedrukiem instrukcji na rok 1929/30, załączonej do okólnika z dnia 13 lipca 1929 Nr. II-19240/29 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8 (215), poz. 113).

Dla uniknięcia bowiem nieporozumień załączona instrukcja podaje zmiany, jakie należy wprowadzić **bezpośrednio** w programach drukowanych, obowiązujących przed zmianą planów godzin z 2 stycznia 1929 r., t. j. w programach stosowanych w pierwszem półroczu roku szkolnego 1928/29.

Programy te w załączonej instrukcji są zwane „dotychczasowemi“ lub wzmiankowane bez określenia.

Warszawa, dnia 31 lipca 1930 r. (Nr. II-16585/30).

Za Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

Dyrektor Departamentu.

(—) **Fr. Potocki.**

Załącznik do okólnika Nr. II-16585/30.

INSTRUKCJA

dotycząca materjału nauczania w siedmioklasowych publicznych szkołach powszechnych i gimnazjach państwowych w roku szkolnym 1930/31.

W roku szkolnym 1930/31 należy stosować w wyżej wymienionych szkołach i gimnazjach programy obowiązujące w pierwszym półroczu roku szkolnego 1928/29 ze zmianami niżej wyszczególnionemi.

I. SIEDMIOKLASOWA SZKOŁA POWSZECHNA I GIMNAZJUM NIŻSZE.

A. Siedmioklasowa szkoła powszechna.

1. Język polski.

Oddziały II, III i IV. Przeznaczenie w każdym z tych oddziałów po jednej godzinie tygodniowo na naukę pisma nie stwarza dla nauczyciela nowego zadania, lecz jest tylko bardziej szczegółowem i wyraźnem uregulowaniem sprawy wyrabiania, rozwijania i utrwalania należytej techniki pisania. Można przytem, a nawet lepiej, zamiast jednej godziny tygodniowo poświęcać na ten cel dwa razy po pół godziny szkolnej. Wyodrębnienie pewnej części czasu na ćwiczenia kaligraficzne nie zwalnia bynajmniej nauczycieli od obowiązku roztaczania również poza tym czasem bacznej kontroli nad czytelnością i estetyką pisma uczniów.

Rozporządzanie większą, niż dawniej, liczbą godzin w oddziale IV nie może pociągać za sobą w żadnym razie powiększenia ani też podniesienia stopnia trudności materjału gramatycznego, należy natomiast poświęcać więcej czasu na ćwiczenia ortograficzne.

Oddział VII. Ilość lektury należy ograniczyć. W szczególności zatem pominąć utwory Paska, Karpińskiego, Brodzińskiego, Kraszewskiego, nie uwzględniać Korzeniowskiego, Słowackiego „Lilli Wenedy“, Zaleskiego. Wprowadzić zwięzłe, systematyczne powtórzenie zasadniczych wiadomości z gramatyki, w szczególności składni zdania pojedyńczego rozwiniętego i zdania złożonego. Położyć nacisk na ortografję, na uwzględnienie w wypracowaniach tematów praktycznych, jak: list, autobiografia, podania do władz i t. p.

2. Język nowożytny obcy.

Oddział V. Materjał gramatyczny, przeznaczony według programu dotychczasowego dla oddziału V, należy rozłożyć w taki sposób, aby opanować go stopniowo w ciągu 2 lat w oddziale V (przy 5 godzinach tygodniowo) i VI (przy 3 godz. tygodniowo). W tych warunkach — w porównaniu z dawniejszym rozkładem pracy — należy dochodzić do formułowania prawideł gramatycznych powolniej i na tle większej liczby przykładów i ćwiczeń, stosować większą ilość ćwiczeń w mówieniu, ograniczyć liczbę słów, zdobywanych przez uczniów na jej lekcji, ale mocniej je utrwalać.

Oddział VI. Należy doprowadzić do końca opracowanie materjału gramatycznego, przeznaczonego według programu dotychczasowego dla oddziału V, z zastosowaniem takich samych uwag metodycznych, jak powyżej. Po zużytkowaniu materjału do lektury z podręcznika, używanego w oddziale V należy czerpać ten materjał z podręcznika, stosowanego dawniej w oddziale VI, z uwzględnieniem odpowiedniego rozszerzania wiadomości gramatycznych.

Oddział VII. Należy w każdym razie doprowadzić do końca opracowanie i utrwalenie kursu oddziału VI według dotychczasowego programu, poza tem zaś uwzględnić w miarę możności lekturę, stosowaną dawniej w oddziale VII i przy jej opracowaniu uzupełnić z dążnością do możliwego zaokrąglenia zasób wiadomości gramatycznych. Część czasu poświęcić należy na specjalne zaprawianie do czytania przy pomocy słownika. W zakresie ćwiczeń piśmiennych uwzględniać próby pisania listów, przewidziane w dotychczasowym programie oddziału VII.

3. Geografja.

Oddział III. Pominąć plan szkoły, plan sytuacyjny wsi lub miasta, zapoznanie się z gminą, jako jednostką terytorjalną, z powiatem.

Oddział IV. Wprowadzić na początku kursu: czytanie planu szkoły i planu sytuacyjnego wsi lub miasta, następnie czytanie mapy powiatu i województwa.

Pominąć działy programu:

„Podróż z Polski w kierunku zachodnim. Lądy i wody. Powrót do punktu wyjścia ze strony przeciwnej. Nazwy lądów i oceanów. Ich położenie w stosunku do naszego kraju. Podróż z Bałtyku wodą, możność objechania ziemi wodą.

— **„Kształt ziemi** — kula".

4. Nauka o Polsce współczesnej.

Oddział VII. Działy I i II programu ulegają skróceniu i otrzymują brzmienie następujące:

„I. Położenie Polski bezwzględne i względne — w stosunku do innych państw. Granice Polski. Obszar Polski w porównaniu z innemi państwami Europy. Ukształtowanie powierzchni i podział na krainy fizyczne. Klimat. Rzeki, jeziora, kanały. Bogactwa mineralne. Główne rodzaje gleb. Świat roślinny i zwierzęcy. Mieszkańcy. Gęstość zaludnienia. Podział administracyjny kraju.

II. Wytwórczość, komunikacja i handel w Polsce.

A. Rolnictwo, sadownictwo, ogrodnictwo. Leśnictwo. Górnictwo.

B. Przemysł domowy. Rzemiosła. Przykłady z najbliższej okolicy.

C. Przemysł fabryczny. Najważniejsze środowiska przemysłu fabrycznego w Polsce.

D. Komunikacja. Drogi najbliższej okolicy i ich związek z innemi. Komunikacja lądowa i rzeczna. Komunikacja morska. Najważniejsze linje kolejowe.

E. Handel. Główne środowiska handlu u nas.

F. Emigracja. Polacy poza granicami Polski i ważniejsze skupienia polskie na obczyźnie".

Przy rozpoznawaniu się z wytwórczością nie należy bynajmniej zmierzać do wyczerpania wszystkich jej możliwych rodza-

jów, ale poprzestać: a) na opracowaniu zjawisk najwybitniejszych i mających największe znaczenie w ogólnej gospodarce kraju, z uwzględnieniem porównań z innemi krajami cywilizowanemi; b) na bliższem omówieniu i zbadaniu tych gatunków wytwórczości, które odgrywają wydatniejszą rolę w najbliższej okolicy, z zastanowieniem się również nad niniejszem lub większem ich znaczeniem w ogólnym dorobku. Przy rozważaniu zarówno wytwórczości, jak komunikacji i wymiany produktów, należy wiązać należycie znaczenie ważniejszych punktów i środowisk z ich położeniem geograficznem, dbać o rozumienie i stosowanie map, wykresów, rozkładów, a ograniczyć jak najbardziej materjał pamięciowy.

Opracowanie działu III dostosować należy do zmniejszonej liczby godzin w sposób następujący:

W szkole wiejskiej omówić należy szczegółowiej tylko gminę wiejską, w szkole miejskiej — tylko miejską.

Z ustępu, dotyczącego samorządu powiatowego, skreślić: „Przedsiębiorstwa samorządowe, podnoszące dobrobyt i kulturę powiatu. Przykłady i wzory urządzeń najlepszych", jako punkty osobne, i poprzestać jedynie na takich wzmiankach z tego zakresu, które okażą się niezbędnemi do skonkretyzowania i zobrazowania punktu: „Zakres spraw, należących do samorządu powiatowego".

Dalej ulega skreśleniu punkt: „Zadanie samorządu i rola każdego obywatela", jako wyodrębnione zagadnienie ogólne, gdyż wystarczy omówienie tej sprawy przy zapoznawaniu się z każdym z rozważanych rodzajów samorządu z osobna.

Z ustępu, zaczynającego się od słów: „Jedność wewnętrzna państwa", opuścić należy: „Urzędy. Sieć administracyjną". Wystarczy krótka wzmianka o roli wojewodów i starostów, związana z odwołaniem się do poznanego już poprzednio podziału administracyjnego kraju.

Przy omawianiu działalności sądów nie można się wdawać w szczegóły, np. bliższe określenie roli różnych instancyj i t. p.

Rozpatrzenie organizacji szkolnictwa winno mieć cel ściśle praktyczny: poinformowanie młodzieży o możliwych drogach dalszego kształcenia się.

Skreślić ustęp:

„Troska państwa o wyżywienie obywateli. Działalność gospodarcza państwa".

Sprawie opieki Państwa nad obywatelami polskiemi zagranicą poświęcić należy jedynie krótką wzmiankę o znaczeniu praktycznem.

Co się tyczy zrzeszeń społecznych, wystarczą wiadomości o ważniejszych zrzeszeniach, **działających na najbliższym obszarze**, i zużytkowanie tych przykładów do uświadomienia wagi samodzielnej twórczości społecznej, nie należy zaś dążyć do żadnej wyczerpującej i szczegółowej klasyfikacji oraz przeglądu możli-

wych spółek i stowarzyszeń. Wobec tego obecna redakcja odpowiedniego ustępu programu nie obowiązuje.

Wreszcie opuścić należy sześć ustępów końcowych programu (od słów „Bogactwo mowy polskiej“).

5. Nauka o przyrodzie.

Oddział III. Pominąć punkty 7—10, 17, 21—23, dwa ostatnie zdania p. 24, dwa ostatnie zdania p. 36, pp. 37—40 programu szczegółowego. P. 16 umieścić między p. 6 a 11.

Oddział IV. Pominąć pp. 10—13; pp. 14—18 zastąpić opracowaniem w sposób, dostosowany do nieco starszego wieku dzieci, wiadomości z zakresu przyrody martwej z kursu oddziału III, przeważnie pominiętych w tym oddziale w roku szkolnym 1929/30 (pp. 7—10, 17, 18, częściowo 19, 21—24 dotychczasowego programu oddziału III). Dalej pominąć punkty 21, 23—28, poza tem wskazane poniżej punkty programu ulegają skróceniu i otrzymują brzmienie następujące:

„20. Rośliny wiosenne: złoć, pierwiosnek, zawilec, sasanka, jaskier, rzeżucha; podobieństwo i różnice ich kwiatów“.

„30. Kilka pospolitych roślin polnych i łąkowych, np. tasznik, jaskółcze ziele, powój, pięciornik, dzwonki“.

„31. Zaznajomienie się z pospolitemi owadami, np. pszczołą, mrówką, muchą, grabarzem, pasikonikiem, jakimś motylem, np. bielinkiem — bez kolejnego układania w rzędy“.

„33. Uzupełnienie i odnawianie zbiorów szkolnych“.

Zaniechać należy porządkowania zbiorów według grup systematycznych, jak należało czynić zgodnie z z pp. 20, 31 i 33 w ich dawnej redakcji.

Oddział V. Pominąć pp. 2—7, a natomiast opracować pp. 10—13 programu oddziału IV, rozwinąć szerzej p. 8 programu oddziału V. Pp. 10—18 w ich dotychczasowej redakcji zastąpić opracowaniem pp. 14—17 programu oddziału IV oraz wiadomościami o zwierzętach egzotycznych najbardziej charakterystycznych dla typowych krajobrazów biograficznych, według planu następującego:

1) **pustynia:** wielbłąd, struś, lew;
2) **lasy pierwotne podzwrotnikowe:** orangutang, tygrys, słoń, papugi, węże jadowite i dusiciele;
3) **Bałtyk:** flondra, mewa, chełbja modra (meduza);
4) **morza ciepłe:** rekin, mątwy, kraby, korale;
5) **tundra:** renifer;
6) **morza polarne:** biały niedźwiedź, foka; wieloryby, pingwiny.

Uwzględnić grupowanie niektórych poznanych zwierząt w rodziny, rodzin w rząd.

Dalej pominąć punkty 21, 22, 25—29. Punkt 33 zmienić na „33. Klasyfikacja roślin nasiennych i ich najważniejsze rodziny“, p. 34 na „34. Porządkowanie zielników według poznanych grup systematycznych“.

Oddział VI. Rozpocząć, jak w poprzednich latach, kurs fizyki i chemji, przytem przenieść do oddziału VII część chemji, obejmującą co najmniej działy D (węgiel) i E (gleba), oraz magnetyzm i elektryczność.

Oddział VII. Korzystając z 4 godzin w ciągu omawianego roku szkolnego, skończyć kurs fizyki i chemji łącznie z działami, przeniesionemi z oddziału VI.

Przy nauce fizyki i chemji należy zawsze dbać bardziej o możliwie samodzielne zdobywanie, dobre rozumienie i opanowanie wiadomości, niż o ich ilość — przykład programu szczegółowego nie posiada znaczenia wiążącego, nie jest również wyłączone, jeżeli warunki będą do tego zmuszały, pomijanie niektórych drobniejszych szczegółów z „Programu ogólnego“.

Na naukę higjeny przeznacza się jedną godzinę tygodniowo w ciągu całego roku szkolnego. Ponieważ w ten sposób ilość czasu, w porównaniu z dawniejszym wymiarem, jest dwa razy zmniejszona, należy poczynić duże skróty przedewszystkiem w zakresie teoretycznych wiadomości z dziedziny anatomji i fizjologji, wogóle zaś nadać kursowi charakter jak najbardziej poglądowy i praktyczny.

Należy tedy nie opracowywać punktów 1, 2, 4, 7, 10, a także 13, 14, 15 dotychczasowego programu, jako osobnych całości, i uwzględniać tylko tyle z tematów, objętych temi punktami, ile koniecznie potrzeba w odpowiedniej chwili do wyjaśnienia i najpopularniejszego uzasadnienia wskazań praktycznych, zawartych w innych punktach.

6. Rachunki z geometrją.

Oddział I. Należy pominąć dział F programu rachunków i odpowiedni dział „Miar i wag“ (czytanie całkowitych godzin na zegarze, cyfry rzymskie do XII).

Oddział II. W rubryce „Rachunki“ skreślić punkt C 3: „Doliczanie i odliczanie kompleksów....“.

Pominąć dział F programu rachunków: „Ćwierć“ i t. d. oraz odpowiedni ustęp rubryki „Geometrja“: „Podział odcinka na 4 części równe. Kąt, jako obrót“ i t. d.

W rubryce „Miary i wagi“ skreślić na str. 4 „Zegar, pełne dziesiątki minut“, natomiast na str. 5 po słowach „Godzina, minuty, czas na zegarze“ dopisać: „Cyfry rzymskie do XII. Rok, kwartał, miesiąc, tydzień“. Skreślić cały dalszy materjał w tej rubryce, pozostawiając jedynie „Litr (kwarta), ½ litra“.

Oddział III. W rubryce „Rachunki“ punkt D. 2 a) „Odliczanie kompleksami jak w oddziale II (C. 3)“ zmienić na: „Dzielenie przez 10, 5, 2, 4, 8, 3, 6, 9, 7“.

W dziale E po tytule „Działania na ułamkach“ dopisać: „z mianownikami 2, 4, 3, 6, 12“.

Pominąć punkt E. 3: „Część części, połowa połowy i t. p.“.

W rubryce „Geometrja“:

„Trójkąt — pole trójkąta. Pomiar pól figur prostokreślnych“

zmienić na:

„Opracowanie pola kwadratu i prostokąta“; dalszy tekst „mierzenie powierzchni“ i t. d. — bez zmiany.

Pominąć „Kątomierz“ i „Stopień“, wprowadzić „Kąt prosty, ostry i rozwarty“.

Pominąć końcowy dział programu geometrji: „Objętość i powierzchnia prostopadłościanów i graniastosłupów o wielobocznej podstawie.“

Oddział IV. Zmiany w rubryce „Rachunki“:

W tytule działu A dopisać: „oraz rozszerzenie zakresu liczb do 10.000“.

W tytule działu B dopisać: „na liczbach w zakresie do 10.000“.

W dziale C po słowach „Rozszerzenie zakresu liczb poza liczby czterocyfrowe“ dopisać „i ugruntowanie metod działań piśmiennych na liczbach w rozszerzonym zakresie“.

W tytule działu D skreślić „4“.

W dziale D skreślić punkty 3 i 4 („Mnożenie“ i „Dzielenie“).

Dział E ulega zmianie na:

„E. 1. Powtórzenie wiadomości o ułamkach zwyczajnych z kursu roku ubiegłego z uwzględnieniem rachunku pamięciowego. Ćwiczenia i zadania.

2. Wprowadzenie pojęcia procentu. Obliczanie procentów danej liczby całkowitej“.

W rubryce „Geometrja“ przenieść na pierwsze miejsce „Pojęcie o stosunku dwu odcinków“ i dopisać: „Skala 1 : 10, 1 : 100. Plan sytuacyjny.

Zamiast słów:

„Powtórzenie pomiaru pól i objętości“

wpisać:

„Powtórzenie pomiaru pola kwadratu i prostokąta oraz pomiaru objętości sześcianu, prostospadłościanu, graniastosłupa kwadratowego“.

Obok słów „Rozszerzenie zakresu liczb“ ... (umieszczonych w dziale C programu rachunków) wpisać w rubryce „Geometrja“: „Trójkąt. Kąty w trójkącie. Kątomierz. Wielokąty. Podział wielokąta na trójkąty. Pole trójkąta i wielokąta. Powierzchnia graniastosłupów o wielobocznej podstawie“.

Skreślić ostatni dział programu geometrji, umieszczony obok działu E programu rachunków.

W rubryce „Miary i wagi“ zamiast słów:

„Miary: włóka, pręt, a, ha"
wpisać:
„Miary gruntowe: m^2, ar, ha, pręt kw., morg, włóka".

Oddział V. W programie rachunków do punktu A. 3: „Powtórzenie działań na ułamkach zwyczajnych w zakresie, określonym przez programy poprzednich oddziałów" dopisać „oraz systematyczne opracowanie czterech działań na ułamkach".

Cały dział B (Liczby ogólne) — pominąć.

W programie geometrji pominąć działy E, G, H, natomiast dołączyć dział „Przemiana powierzchni figur płaskich, figury równe przez rozkład".

Oddział VI. W programie rachunków dział A otrzymuje tytuł „Liczby ogólne" i redakcję następującą:

„1. a) Liczby ogólne i wyrażenia algebraiczne, otrzymane przez uwzględnienie znanych już uczniom i przez nich rozwiązywanych zagadnień.
b) Oznaczanie wartości liczbowej najprostszych wzorów.
c) Używanie nawiasów.
2. Powtórzenie zasadniczych własności działań przy użyciu liczb ogólnych.
3. Wyrazy podobne, redukcja. Dodawanie sumy i różnicy. Odejmowanie sumy i różnicy. Mnożenie sumy i różnicy przez liczbę. Wyniesienie wspólnego czynnika poza nawias.
4. Wartość liczbowa wzorów, dobranych w ten sposób, aby oznaczanie tej wartości stanowiło powtórzenie i zastosowanie poprzednich wartości".

W Dziale B „Diagramy (wykresy)" usunąć punkty 2 i 3 zachowując jedynie „Pojęcie proporcjonalności", oraz dopisać: „Rozwiązywanie zagadnień na wielkości wprost i odwrotnie proporcjonalne".

Cały dział C (Liczby względne) — usunąć.

Program geometrji dla oddziału VI otrzymuje brzmienie następujące:

„A. Przemiana powierzchni figur płaskich; figury równe przez rozkład.
B. Siatka i model graniastosłupa prostego o wielokątnej podstawie.
C. Wielokąty foremne, kreślenie, symetrja. Graniastosłup prosty o podstawie foremnej.
D. Siatka i model prostego walca. Wyprostowanie okręgu koła. Pole koła. Powierzchnia i objętość prostego walca. Kula; wzory na powierzchnię i objętość kuli.
E. Siatka i model ostrosłupa o podstawie trójkątnej i wielokątnej. Ostrosłup o podstawie foremnej i równych krawędziach bocznych (model i siatka).

F. Siatka i model prostego stożka.

G. Pomiar pól, powierzchni i objętości z uwzględnieniem skali".

Oddział VII. W dziale B programu rachunków tytuł otrzymuje redakcję: „Najprostsze równania stopnia pierwszego z dwiema niewiadomemi". W punkcie 1 tego działu zmienić „Ogólne metody" na „Jedna z metod", skreślić punkt 3.

Wprowadzić nowy dział:

„C. Powtórzenie pojęcia procentu. % od kapitału. Kasy oszczędności (wykłady)".

Usunąć działy: dawny C (Diagramy funkcji $x = y^2$) i D (Równania stopnia drugiego) programu rachunków.

W dziale E dopisać: „z naciskiem na działania na ułamkach zwyczajnych i dziesiętnych".

W programie „A" geometrji sformułować dział A w sposób następujący:

1. Pojęcie o pomiarze na gruncie, zdejmowanie sytuacyjnego planu obejścia szkolnego. Czytanie planów, obliczanie powierzchni parcel według planu i skali.
2. Pojęcie o rzutach cechowanych i warstwicach. Sporządzanie profilów według mapy hypsometrycznej".

W programie geometrji „B" usunąć dział C „Przekroje brył" i t. d., natomiast na końcu działu E „Model techniczny (szafa, stół i t. p.) w trzech rzutach" — dopisać: „Użycie przekrojów dla podania szczegółów".

Usunąć końcowy dział F programu „B" geometrji.

Dołączyć do programu „B" dział C programu „A": „Obliczenie ciężaru przedmiotów" i t. d.

7. Roboty ręczne.

Oddział V. **Chłopcy.** Liczba wykonanych robót i stopień ich trudności, osiągany z końcem roku szkolnego, muszą być dostosowywane do zmniejszonej liczby godzin.

Dziewczęta. Obie godziny należy poświęcić na roboty kobiece według dotychczasowego programu.

Dodatek do działu I A.

Uwaga w sprawie uwzględnienia wskazanych zmian w szkołach powszechnych niżej zorganizowanych w r. 1930/31.

Przy stosowaniu w roku szkolnym 1930/31 programu dla szkoły siedmioklasowej zgodnie z zasadami, ustalonemi w tym zakresie, i w ustalonych granicach, w szkołach niżej zorganizowanych, należy brać ten program w postaci, zmienionej według niniejszej instrukcji. Nie należy jednak stosować w szkołach dwuklasowych i jednoklasowych redukcji w programie geografji dla oddziału IV, wskazanej w punkcie I A 3. Podobnież w programie rachunków dla oddziału IV szkoły jednoklasowej należy pozosta-

wić punkty D 3 i D 4 w dawnej redakcji. Poza tem, ze względu na niezmienioną dotychczas liczbę godzin w szkołach trzy-, cztero-, pięcio- i sześcioklasowych nie obowiązuje jednak wskazane przesunięcie materjału z fizyki i chemji z oddziału VI do VII. W celu uniknięcia nieporozumień zaznacza się również, że w oddziale III szkół trzy- i czteroklasowych polecony dotychczas sposób redukcji materjału z nauki o przyrodzie *) należy zastąpić sposobem, wskazanym obecnie w ustępie pierwszym punktu I A 5 dla szkół siedmioklasowych, łącznie w miarę potrzeby z dalszemi skrótami, polegającemi na pomijaniu szczegółów mniej ważnych, oraz, że w oddziale IV tych szkół ustalić należy takie same redukcje, jak w szkole siedmioklasowej (p. I A 5, część dotycząca oddziału IV).

Oddziały III, IV i V szkoły dwuklasowej oraz III i IV szkoły jednoklasowej mają się uczyć nauki o przyrodzie, a oddział V szkoły dwuklasowej również rachunków z geometrją — według programów dotychczasowych dla tych szkół.

B. Gimnazjum niższe.

1. Język nowożytny obcy.

Klasa I. Materjał gramatyczny, przeznaczony według programu dotychczasowego dla klasy II, należy rozłożyć w taki sposób, aby opanować go, łącznie z niewielkiem rozszerzeniem, związanem z rozwojem lektury, stopniowo w ciągu 2 lat w klasie I (przy 5 godzinach tygodniowo) i klasie II (przy 3 godzinach tygodniowo). W tych warunkach — w porównaniu z dawniejszym rozkładem pracy — należy dochodzić do formułowania prawideł gramatycznych powolniej i na tle większej liczby przykładów i ćwiczeń, stosować większą ilość ćwiczeń w mówieniu, ograniczyć liczbę słów, zdobywanych na jednej lekcji, ale mocniej je utrwalać.

Klasa II. Należy doprowadzić do końca opracowanie materjału gramatycznego, przeznaczonego według programu dotychczasowego dla klasy II, z zastosowaniem takich samych uwag metodycznych, jak powyżej. Po zużytkowaniu materjału do lektury z podręcznika, używanego w klasie I, należy czerpać ten materjał z podręcznika dla klasy III, z uwzględnieniem odpowiedniego rozszerzania wiadomości gramatycznych.

Klasa III. Należy dążyć do przejścia całego materjału gramatycznego, wskazanego w dotychczasowym programie klasy III, w razie jednak braku czasu można przenieść do klasy IV wiadomości, dotyczące trybu warunkowego i trybu łączącego.

2. Historja.

Klasa I. Należy przejść z odpowiedniemi pominięciami i skrótami w porównaniu z dawniejszym sposobem wypełnienia ram

*) Str. 78 i 79 wydania programu z roku 1928.

programowych szereg obrazów dziejowych do Stefana Batorego (włącznie). Aby to uskutecznić przy zastosowaniu podanego przykładu rozwinięcia programu, należy usunąć z kursu klasy I punkty: 13, 26, 28, 33, z kursu klasy II punkty: 3, 4, 7, 8, 11, 13, 16, połączyć w jedną lekcję w kursie klasy punkty 2 i 3, tak samo 6 i 7, 34 i 35.

Klasa II. Należy przejść od Zygmunta III (włącznie) do końca kursu historji. Aby to umożliwić, należy przy zastosowaniu podanego przykładu rozwinięcia usunąć z kursu klasy II punkty 22, 23, 32, 33, 35, 39, 44, z kursu klasy III punkty: 1, 4, 5, 10, 12, 17, 18, 21, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 47, nadto połączyć w kursie klasy II punkty: 24 z 25 i 26, 28 z 29 i 30, 40 i 41, 45 z 46, w kursie klasy III: 19 z 20, 31 z 32, 36 z 37, 44 z 45, 48 z 49 i 50. Punkt, stanowiący połączenie pp.: 48, 49 i 50, zatytułować należy „Prawa i obowiązki obywatela-Polaka według Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17. marca 1921 roku".

3. Geografja.

Klasa I. Należy ograniczyć wstępne zapoznanie się z planem i mapą (więc stosować mniejszą, niż przy dawnym wymiarze czasu, ilość ćwiczeń, omówień i t. d.), zwłaszcza w tych szkołach, w których znaczna większość dzieci, zaczynając naukę po przerobieniu tego działu w oddziałach III i IV szkoły powszechnej, może poprzestać na znacznie zwięźlejszem jego powtórzeniu i usystematyzowaniu.

To samo się stosuje do znajomości najelementarniejszych pojęć i terminów geograficznych. Opuścić dział 3 programu „Ogólny przegląd mapy politycznej Europy w celu zorjentowania uczniów w stosunku Polski do państw europejskich".

Klasa II. Opuścić z działu 5-go programu: „Człowiek — życie gospodarcze i kulturalne".

Zarówno w klasie I jak II. nie krępując się przykładem rozwinięcia, nie posiadającym charakteru obowiązkowego, nauczyciel winien pomijać mniej istotne szczegóły, aby mieć czas na pogłębienie rzeczy najważniejszych, oraz organizować tak naukę, aby młodzież zdobywała możliwie najwięcej pojęć, wiadomości i metod pracy na wycieczkach i na tle własnych pomiarów i obserwacyj.

Klasa III. W zakresie geografji krajów pozaeuropejskich należy poprzestać tylko na charakterystyce całych części świata i osobnem rozważaniu — bez dążenia do jakiegokolwiek wyczerpania tematu — jedynie krain najwybitniejszych pod względem przyrodniczym lub kulturalnym. Z Europy należy omówić szczegółowiej tylko państwa, sąsiadujace z Polską, następnie Francję i Anglię, jako potęgi kolonjalne, Włochy zaś i Grecję ze względu na naukę historji w klasie IV — inne państwa mniej szczegółowo, ze zwróceniem uwagi tylko na rzeczy najcharakterystyczniejsze bądź pod względem przyrodniczym (lodowce — Szwajcarja, fiordy — Norwegja i t. p.), bądź pod względem kulturalnym.

Godziny, zaoszczędzone w ten sposób, należy przeznaczyć na ćwiczenia kartograficzne. Stosunek do szczegółów i sprawa organizacji nauki — jak wyżej.

4. Nauka o przyrodzie.

Metoda nauczania pozostaje bez zmiany, a więc w szczególności, mimo usunięcia osobnych godzin, przeznaczonych dawniej na wycieczki, należy uczyć nauki o przyrodzie żywej w dalszym ciągu nietylko w klasie i w pracowni, lecz, w miarę możności, w ogrodach szkolnych, ogrodach centralnych, a także na wycieczkach.

Klasa II. Należy przeznaczyć cały rok na naukę o przyrodzie żywej, a więc nie stosować w żadnym razie rozkładu pracy, przewidzianego w tak zwanym programie A. Z dawnego programu B należy pominąć: „Biologiczne odmiany pędu i liści“, „Urządzenia, ułatwiające krzyżowanie przy opylaniu (różnosłupkowość, przedprątność, rozdzielnopłciowość, dwupienność)“. „Wytworzenie pojęcia owocolistka i kwiatu — jako zmienionego pędu. Wprowadzenie w systematykę roślin kwiatowych“, a poza tem skrócić kurs odpowiednio do zmniejszonej liczby godzin zapomocą zmniejszenia liczby przykładów, obserwacyj i ćwiczeń. Podany przykład rozwinięcia (str. 31—44 wydania programu z roku 1927) nie może być stosowany w danych warunkach, gdyż zawiera zbyt wiele ćwiczeń i przykładów; można go uważać tylko za ilustrację właściwej metody.

Klasa III. Nie należy jeszcze rozpoczynać w roku szkolnym 1930/31 nauki higjeny. Należy tedy przeznaczyć wskazane 5 godzin tylko na fizykę i chemję, przytem nauczyciel, nie odstępując od obowiązującego „rozkładu materjału“, opuści w rozwinięciu tego materjału niektóre szczegóły mniej ważne z dawniej uwzględnianych. Na ćwiczenia należy przeznaczyć przeciętnie 4 godziny tygodniowo, na lekcje w klasie — 1.

5. Rachunki z geometrją.

Klasa I. Program obowiązujący (str. 30 wydania z r. 1927) nie ulega zmianie; zmniejszenie liczby godzin odbije się tylko, jak w poprzednim roku szkolnym, na szczegółach rozwinięcia i liczbie ćwiczeń.

6. Rysunek.

Klasa I. Uprawiać należy wszystkie działy pracy, wskazane w programie, ze względu jednak na rozporządzanie mniejszą, niż dawniej, liczbę godzin, nauczyciel winien pominąć ćwiczenia trudniejsze.

7. Roboty ręczne.

Klasa I. Zakres zasadniczy ćwiczeń — według programu dotychczasowego.

Klasa II. **Chłopcy.** Wobec zwiększenia liczby godzin należy wyczerpać program dotychczasowy oraz wprowadzić trudniejsze roboty introligatorskie w zakresie, stosowanym dawniej przy wyborze tego działu w klasie III.

Dziewczęta. 2 godziny tygodniowo należy poświęcić na szycie według dotychczasowego programu klasy III, 2 — na roboty, wskazane w programie klasy II.

Klasa III. **Chłopcy.** Jeżeli szkoła posiada warsztaciki stolarskie i odpowiedni komplet narzędzi, to na początku roku szkolnego przez kwartał należy stosować dotychczasowy program C (slöjd nożykowy i piłkowy), a następnie program A (początki robót z drzewa, prowadzonych sposobem stolarskim). Tę kombinację należy uważać za podstawową. Jeżeli brak warsztacików i kompletu narzędzi do robót stolarskich, to można prowadzić w rozszerzonym odpowiednio zakresie bądź introligatorstwo, bądź slöjd nożykowy i piłkowy.

Dziewczęta. 2 godziny tygodniowo należy przeznaczyć na szycie według dotychczasowego programu, 2 — na jeden z działów A, B lub C, przewidzianych w programie dla chłopców.

II. GIMNAZJUM WYŻSZE.

A. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

1. Język polski.

Klasa V. Pominąć informację o piśmienictwie w Polsce od jego początków do wystąpienia Reja, skreślić z działu lektury podstawowej, ale uwzględnić w dziale lektury uzupełniającej „Odyssee“, łącznie z tem ograniczyć stosownie do potrzeby wybór innych utworów, czytanych w charakterze lektury uzupełniającej.

Klasa VI. Wprowadzić krótką informację o piśmiennictwie w Polsce od jego początków do Reja włącznie, z rozbiorem kilku wybranych urywków. W dziale lektury podstawowej należy ograniczyć wybór psalmów w przekładzie Kochanowskiego, skreślić „Muzę“, z „Trenów“, wziąć tylko wybór (cztery — pięć), z utworów Krasickiego opracować jedną satyrę i kilka bajek, z twórczości Mickiewicza skreślić „Konrada Wallenroda“ i „Farysa“. Lekturę uzupełniającą odpowiednio ograniczyć.

Klasa VII. Dział lektury podstawowej zacząć od „Konrada Wallenroda“ i „Farysa“, nie uwzględniać w tym dziale „Ksiąg narodu“, zachowując jednak wybór z „Ksiąg pielgrzymstwa“, pominąć „Kordjana“.

Klasa VIII. Z działu lektury podstawowej usunąć „Przedświt“ i „Psalm dobrej woli“, zamiast wyboru liryk Asnyka ze szczególnem uwzględnieniem cyklów „W Tatrach“ i „Nad głębiami“ wprowadzić do tegoż działu: **wybór utworów lirycznych Asnyka, Konopnickiej, Tetmajera, Wyspiańskiego, Kasprowicza.**

2. Historja.

Klasa IV. Należy zwięźlej, niż przy dawnym wymiarze czasu, ująć kulturę pierwotną, cywilizację starożytnego Egiptu, Babilonu i Asyrji, rolę Fenicji, Arjów Wschodu, cechy charakterystyczne cywilizacji starożytnego Wschodu, kulturę Grecji w okresie miceńskim i homerowym, wreszcie polityczne przewroty rzeczypospolitej rzymskiej. W tych warunkach podany przykład rozwinięcia można stosować tylko z wydatnemi skrótami.

Klasa V. Ująć zwięźlej prehistorję Polski, znacznie skrócić dział: „Rozbicie polityczne Polski w czasie walk cesarstwa z papiestwem“, zwięźlej ująć schizmę zachodnią i udział Polski w ruchu soborowym.

Klasa VI. Należy ograniczyć się do rzeczy najistotniejszych, zwłaszcza w zakresie działów: „Ustalenie się stosunków religijnych w Europie i Polsce“, „Polska w czasie przewagi Francji na zachodzie a Turków na wschodzie“ i „Równowaga Europy w oparciu o militaryzm absolutnych monarchij a anarchja możnowładcza w Polsce“. „Wielkie odkrycia geograficzne“ omawiać należy przedewszystkiem przy nauce geografji.

Klasa VII. Przejść mniej szczegółowo działy: „Czasy Królestwa Polskiego Kongresowego i Wielkiej Emigracji“, „Walki narodów o samodzielność i jedność narodową“, „Okres zbrojnego pokoju“.

3. Geografja.

Klasa V. Obowiązuje w roku szkolnym 1930/31 redakcja programu do klasy V wydziału **humanistycznego** (Program Gimnazjum Państwowego. Wydział Humanistyczny. Wydanie czwarte. Warszawa — 1928, str. 86—91).

Klasa VI. Należy przejść geografję lądów i mórz pozaeuropejskich według programu następującego:

A. **Część ogólna:**

1. Historyczny rzut oka na rozszerzanie się horyzontu geograficznego ludzkości w ciągu wieków. Pobudki ideaine i materjalne odkryć i badań geograficznych.

2. Wielkość kuli ziemskiej i poszczególnych lądów i mórz. Przewodnie rysy rzeźby poziomej i pionowej lądów pozaeuropejskich; rozmieszczenie gleb, główne ośrodki górniczych bogactw przyrodzonych; hydrografja, klimat i biosfera w zasadniczym układzie.

3. Wpływ powyższych czynników na rozwój życia ludzkiego. Wpływ człowieka na kształtowanie się krajobrazu kulturalnego. Stopnie kultury życiowej. Jednostka i grupa społeczna. Nomadyzm, osadnictwo, granice ekumeny. Typy osadnicze. Gęstość zaludnienia.

4. Wpływ bogactw przyrodzonych na formy życiowe ludzkości. Przewodnie zagadnienia geografji gospodarczej i politycz-

nej Państwo. Problem kolonij z punktu widzenia gospodarczo-politycznej świata.

5. Główne linje i węzły komunikacyjnej sieci świata — lądowej, wodnej i powietrznej. Przegląd mapy gospodarczo-politycznej świata.

6. Geografja ras. Przewodnie cechy geografji kultury obszarów pozaeuropejskich, religje, formy zwyczajowe i obyczajowe życia ludów, stopień oświaty, ogólny rzut oka na rozwój kultury duchowej, odźwierciadlającej się w nauce, sztuce i stanie moralnym społeczeństw w pozaeuropejskich.

B. **Część szczegółowa:**

1. **Ameryka:** Stany Zjednoczone, Meksyk, Brazylja, Argentyna.

Rzut oka na inne republiki.

2. **Mocarstwo kolonjalne W. Brytanji.**

Rzut oka na całość i poszczególne obszary; mniejsze protektoraty i posiadłości angielskie i ich gospodarczo-polityczne znaczenie. Kanada. Australja.

Angielskie Dominjum Afryki.

Indje.

3. Chiny, Japonja. Azjatyckie obszary Z. S. R. R. Francuskie kolonje i protektoraty w Azji.

4. Kolonje włoskie i francuskie w Afryce.

Inne kolonje europejskie na terytorjum Afryki i Azji.

5. Rzut oka na pozostałe wolne państwa pozaeuropejskie.

6. Oceany — ich fizjografja; znaczenie morza dla ludzkości głównie jako podstawowego obszaru komunikacyj wodnych. Geografja Oceanu Wielkiego, Atlantyku i Indyjskiego.

Uwaga. Całość pracy wspólnej nauczyciela i młodzieży winna nosić cechy **ćwiczeń geograficznych,** opartych na dostępnym materjale kartograficznym i statystycznym, oraz odpowiedniej literaturze geograficznej. Chodzi o to, aby młodzież przyswoiła **sobie metodę interpretacji treści map fizjograficznych, gospodarczych czy politycznych, oraz materjałów statystycznych** i umiała na ich podstawie dochodzić do właściwych sądów bądź o genezie, bądź o związkach zależności między zjawiskami współczesnemi.

4. Nauka o Polsce współczesnej.

Klasa VIII. Przykłady rozwinięcia zarówno części I, jak części II programu należy uważać w danych warunkach za maksymalne i wybrać z nich rzeczy najbardziej istotne i ważne, z uwzględnieniem poziomu i przygotowania klasy.

Na każdą z tych części należy poświęcić połowę rozporządzalnego czasu, przytem najkorzystniejsze będzie przeznaczenie na I (geografja Polski ze szczególnem uwzględnieniem stosunków gospodarczych) — wszystkich 3 godzin w pierwszem półroczu, na II

(zagadnienia polityczno-obywatelskie) — wszystkich 3 godzin w drugiem półroczu.

5. Przyrodoznawstwo.

Klasa IV. Przy zastosowaniu podanego przykładu rozwinięcia można opracować z glonów tylko jednokomórkowe, inne zagadnienia, wskazane w drugim ustępie punktu 2 działu A, ująć w postaci jednej pogadanki.

Przy przeglądzie porównawczym roślin zielonych można opracować obszerniej tylko dwie z roślin, wskazanych w punkcie 2 działu B przykładu rozwinięcia, inne zaś rozpatrywać tylko dla porównania między sobą.

Na ćwiczenia przeznaczyć należy przeciętnie połowę czasu, t. j. 1 godzinę tygodniowo, przytem jest pożądane stałe lub przygodne łączenie tych godzin po dwie w jedną całość.

Klasy V—VII. W klasie V na ćwiczenia przeznaczyć należy 1—2 godzin tygodniowo, zależnie od warunków, w klasie VI — przeciętnie 1 godzinę tygodniowo, w klasie VII również 1 godzinę tygodniowo. O ile najbliższa okolica nadaje się do tego, należy prowadzić lekcje geologji jak najczęściej nie w klasie, lecz na odpowiednim terenie; pożądane jest również wyzyskiwanie lub specjalne urządzanie dla celów geologicznych wycieczek dalszych.

6. Fizyka z kosmografją.

Klasa IV. Na ćwiczenia przeznaczyć należy 2 godziny tygodniowo.

Klasa VI. (Drugie półrocze).

Ustęp programu:

„Ruch obrotowy ciała sztywnego. Prędkość i przyśpieszenie kątowe. Równania ruchu obrotowego jednostajnego i jednostajnie zmiennego. Prędkość kątowa, jako wektor. Ruchy precesyjne. Energja kinetyczna ciała obracającego się. Moment bezwładności. Moment siły a moment bezwładności.

należy zmienić na:

Ruch obrotowy ciała sztywnego. Prędkość kątowa. Energja kinetyczna ciała poruszającego się. Moment bezwładności w związku z energją kinetyczną".

„Wahadło proste i złożone. Wzór na okres wahań"

zmienić na:

„Wahadło proste i złożone. Wzór na okres wahadła prostego".

„Parcie i ciśnienie. Mierzenie i wymiar ciśnienia. Mierzenie i wymiar odkształceń (objętości i postaci). Prawo Hooke'a. Spółczynnik sprężystości.

Spółczynnik ściśliwości gazów. Prawo Daltona. Dokładne posługiwanie się barometrem (redukcja do 0^0) i manometrem. Baroskop: poprawka przy ważeniu (redukcja do próżni)"

zmienić na:

„Parcie i ciśnienie. Odkształcenia objętości i postaci. Prawo Hooke'a.

Ściśliwość gazów. Prawo Daltona. Redukcja wskazań barometru i manometru do 0°. Baroskop".

„Zderzenie ciał (sprężystych i niesprężystych). Spółczynnik tarcia. Lepkość. Ogólne wiadomości o prądach i wirach. Prawo Torricelli'ego. Ogólne wiadomości o ruchu płynów w rurach (zastosowania)"

zmienić na:

„Spółczynnik tarcia. Lepkość. Opór środowiska. Zasada maszyn latających, cięższych od powietrza. Spadek ciśnienia przy przepływie płynów w rurach".

„Higrometrja"

zmienić na:

„Wilgotność bezwzględna i względna. Punkt rosy".

„Mieszaniny, emulsje; roztwory. Dyfuzja; osmoza. Krzepnięcie roztworów"

zmienić na:

„Wzmianka o mieszaninach, emulsjach, roztworach. Dyfuzja, osmoza. Krzepnięcie roztworów (bez uwzględnienia punktu eutektycznego)".

Na ćwiczenia przeznacza się *2* godziny tygodniowo.

Klasa VII.

„Ruch drgający prosty. Prędkość i przyśpieszenie w ruchu harmonicznym. Najprostsze przypadki dodawania ruchów harmonicznych"

zmienić na:

„Ruch drgający prosty. Wzór na wychylenie. Nakładanie się fal (po drganiach poprzecznych i podłużnych)".

Skreślić:

„Mechanizm tworzenia się fal głosowych",

„Zasada Dopplera"

zmienić na:

„Zasada Dopplera (bez wzorów)".

„Kąt najmniejszego odchylenia w pryzmacie"

zmienić na:

„Doświadczalne stwierdzenie istnienia kąta najmniejszego odchylenia w pryzmacie".

Z nauki o polaryzacji należy pozostawić jedynie wiadomości wstępne, najelementarniejsze, poza tem opuścić „Wiadomości zasadnicze o metodach optycznych wyznaczania temperatury", zagadnienie rozkładu energji w widmie sprowadzić do krótkiej wzmianki.

Na ćwiczenia z fizyki przeznacza się *2* godziny tygodniowo.

Klasa VIII.

„Pole magnetyczne ziemskie: zboczenie i nachylenie. Pojęcie o mierzeniu składowej poziomej magnetyzmu ziemskiego"

zmienić na:

„Pole magnetyczne ziemskie. Elementy magnetyzmu ziemskiego. Mapy magnetyczne“.

„Maszyny elektrostatyczne"

zmienić na:

„Pokaz jednej z maszyn indukcyjnych“.

W ustępie piątym programu „Odkrycia Galvaniego i Volty“ i t. d. skreślić „Zjawisko polaryzacji. Ogniwa z depolaryzatorami“.

Skreślić:

„Watmetry“.

„Ogniwa i baterje termoelektryczne; zastosowania“.

O prądzie trójfazowym zostawić należy tylko wzmiankę; opis dynamomaszyny o prądzie trójfazowym opuścić.

„Motory elektryczne"

zmienić na:

„Zasada działania motorów elektrycznych“.

„Cechowanie ampermetru przy pomocy woltametru; kulomb i amper (raz jeszcze)"

zmienić na:

„Określenie ampera na podstawie elektrolizy“.

Dalej można pominąć:

„Wiadomości wstępne o sposobach wyznaczania ładunku elektronu“.

„Wiadomości ogólne o elektryczności atmosferycznej“.

Co się tyczy ciał promieniotwórczych, uwzględnić należy jedynie wiadomości najbardziej zasadnicze.

Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo. Poza tem, zwłaszcza w klasie VIII, poświęcić należy część czasu na rozwiązywaniu zadań.

7. Chemja.

Klasa V. „Wiadomości wstępne“ należy ująć jak najzwięźlej i pojęcia ogólne, wskazane w tym dziale programu, wprowadzać, rozwijać i pogłębiać w miarę możności stopniowo w toku dalszej nauki na tle materjału faktycznego, podanego w następnych działach.

W ustępie pierwszym działu „Niemetale“ skreślić:

„(kataliza). Odwracalność reakcji“.

W dziale „Chlorowce“ skreślić „Wiązania atomowe“, zmienić

„Krótki zarys tlenowych związków chloru"

na „Chloran potasu i kwas chlorowy“.

„Określenie chemiczne i fizyko-chemiczne kwasów, zasad i soli"

zmienić na:

„Określenie chemiczne kwasów, zasad i soli“.

Skreślić:

„Pojęcie o teorji jonów“.

„Fabrykacja kwasu siarkowego"
zmienić na:
„Fabrykacja kwasu siarkowego sposobem kontaktowym".
Skreślić w dalszym ciągu:
„Pojęcie o innych tlenowcach".
Co do kwasu azotowego,
„Techniczne sposoby jego otrzymywania"
zmienić na:
„Sposób jego otrzymania z powietrza (ogólne pojęcie). Saletry".
Punkt
„Tlenki azotowe"
zmienić na:
„Tlenki azotowe (doświadczainie tylko tlenek i dwutlenek azotu; o pozostałych wzmianka)".
„Fosfor, fosforjak, chlorki fosforu, kwas fosforowy"
zmienić na:
„Fosfor, kwas fosforowy, wzmianka o nawozach fosforowych".
Skreślić:
„Znaczenie fosforu w przyrodzie. Zastosowanie fosforu".
„Soda, jej fabrykacja"
zmienić na „Soda, jej fabrykacja sposobem Solvaya".
Skreślić „Cyjan".
Pominąć monograficzne omówienie aresenu, boru, baru i manganu.
Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo.
Klasa VI. (Pierwsze półrocze).
Pominąć węglowodory nienasycone.
Skreślić:
„Chlorowcopochodne węglowodorów", „Podział alkoholi na trzy grupy: pierwszo, drugo i trzeciorzędne".
„Pojęcie o aldehydach i ketonach"
zmienić na:
„Pojęcie o aldehydach".
Poprawić dalej wśród nazw kwasów „siarkowy" na „stearowy".
„Estry. Szybkość reakcji, reakcje odwracalne. Tłuszcze. Mydło. Węglowodany. Glukoza. Sacharoza. Cukrownictwo. Mączka"
zmienić na:
„Estry. Tłuszcze. Mydło. Pojęcie o technologji mydła i świec. Glukoza. Sachoroza. Skrobia i jej hydroliza".
Skreślić:
„Sulfonowanie, nitrowanie i chlorowanie związków aromatycznych. Kwas benzoesowy".
Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo.

8. Matymatyka.

Klasa V. Usunąć z programu geometrji:

„Twierdzenie Desargues'a dla trójkątów o bokach odpowiednio równoległych.

4. P r o p o r c j o n a l n o ś ć o d c i n k ó w (metodą geometryczną). Dowód istnienia odcinków niespółmiernych. Twierdzenie Talesa dla odcinków spółmiernych. Definicja odcinków proporcjonalnych jako odcinków, wyznaczonych na ramionach kąta przez pęk prostych równoległych. Własności proporcji między odcinkami. Proporcjonalność odcinków, zawartych między płaszczyznami równoległemi".

Dodać do działu 3: „Symetrja względem płaszczyzny".

Klasa VI. Dział 2 programu algebry zmienić na:

„2. Rozwiązywanie analityczne układów dwu równań: 1-go i 2-go stopnia, oraz łatwych układów równań stopnia 2-go z dwiema niewiadomemi; przykłady najprostsze rozwiązania graficznego. Równanie dwukwadratowe. Łatwe równania niewymierne, ich rozwiązywanie, wykresy i dyskusja".

Usunąć „Kres górny błędu, popełnianego w rachunku logarytmami".

Działy 1 i 2 programu geometrji należy zastąpić tekstem następującym:

„1. M i e r z e n i e. Wspólna miara odcinków, dowód istnienia odcinków niespółmiernych. Mierzenie odcinków i kątów, łącznie z powtórzeniem, uzupełnieniem i pogłębieniem **wiadomości o liczbach rzeczywistych.**

2. P r o p o r c j o n a l n o ś ć o d c i n k ó w. Definicja miarowa proporcjonalności. Twierdzenie Talesa. Proporcjonalność odcinków, zawartych między płaszczyznami równoległemi. Własność dwusiecznej kąta wewnętrznego i zewnętrznego w trójkącie. Jednokładność figur płaskich. Rozwiązywanie zadań konstrukcyjnych metodą przekształcenia jednokładnego. Pojęcie o jednokładności figur trójwymiarowych. Podobieństwo trójkątów i wielokątów. Zastosowanie podobieństwa do trójkąta prostokątnego; związki miarowe, dotyczące cięciw, siecznych i stycznych koła; twierdzenie Pitagorasa i jego ugólnienie. Zastosowania do wielokątów foremnych".

Klasa VIII.

Skreślić z działu 3 programu:

„zastosowanie indukcji do ustalenia twierdzenia o tożsamości wielomianów; dzielenie wielomianu przez wielomian (jednoznaczność dzielenia); podzielność wielomianu zmiennej x przez $x + a$".

9. Roboty ręczne.

Klasa V. **Chłopcy.** Roboty z drutu i blachy. Obróbka szkła, w szczególności łączenie szkła ze szkłem, z drzewem i metalem.

Dziewczęta. Szycie, haft, krój.

albo introligatorstwo,

albo roboty drzewne piłkowe i początki obrabiania drutu, blachy i szkła. *)

Klasa VI. **Chłopcy.** Zaznajomienie z podstawowemi sposobami ślusarskiego obrabiania żelaza oraz z głównemi własnościami stali i żelaza, ze szczególnem zwróceniem uwagi na wyroby z tak zwanego płaskiego żelaza (walcówki) o przekroju (10x2) mm² i z zastosowaniem tokarek i wiertarek o popędzie nożnym lub elektrycznym.

Jeżeli miejscowe warunki nie pozwalają na tę technikę, można rozwijać w dalszym ciągu roboty, wskazane dla klasy V.

Dziewczęta. Szycie, haft, krój.

albo introligatorstwo,

albo w dalszym ciągu roboty drzewne, piłkowe i roboty z drutu, blachy i szkła, jeżeli ten dział był prowadzony w klasie V. Nie wyłącza się również robót drzewnych piłkowych i początków obrabiania drutu, blachy i szkła wówczas, gdy roboty te nie były prowadzone w klasie V.

B. Wydział humanistyczny.

1. Język polski.

Klasa VII. W dziale lektury podstawowej należy nie uwzględniać „Ksiąg narodu“, zachowując jednak wybór z „Ksiąg pielgrzymstwa“, pominąć „Kordjana“, ustalając wybór z „Beniowskiego“, w żadnym razie nie wykraczać poza pieśni I—V, skreślić z działu lektury podstawowej, ale uwzględnić w dziale lektury uzupełniającej „Śluby panieńskie“; wybór innych utworów, czytanych w charakterze lektury uzupełniającej, ograniczyć stosownie do potrzeby.

Klasa VIII. Z działu lektury podstawowej usunąć „Przedświt“ i „Psalm dobrej woli“ oraz dialog Platona, zamiast wyboru liryk Asnyka ze szczególnem uwzględnieniem cyklów „W Tatrach“ i „Nad głębiami“ wprowadzić do tegoż działu: **wybór utworów lirycznych Asnyka, Konopnickiej, Tetmajera, Wyspiańskiego, Kasprowicza.**

2. Język łaciński.

Klasa V. Przy lekturze wypisów pominąć Owidjusza.

Klasa VII. Pominąć urywki z Janickiego, Szymonowicza.

Klasa VIII. Pominąć urywki z Sarbiewskiego i Kochanowskiego.

---

*) Jak na II kursie seminarjów nauczycielskich (Program Nauki w Państwowych Seminarjach Nauczycielskich — Warszawa 1926, str. 218 i 219).

Punkt 1 b) programu zmienić na:

„b) Wypisy, ułożone z dzieł filozoficznych Cycerona, lub urywki z Roczników Tacyta, zależnie od przygotowania klasy.

Przy czytaniu wyjątków z dzieł filozoficznych Cycerona — niezbędne wyjaśnienia z zakresu filozofji greckiej".

3. Historja.

Klasa VI. Rozwijanie obowiązującego programu, którego charakter ramowy nie pozwala na żadne skreślenia, należy dostosować do zmniejszonej liczby godzin zapomocą pominięcia mniej ważnych szczegółów, dawniej uwzględnianych.

4. Geografja.

Klasa VI. Należy przejść, tak samo jak w klasie VI wydziału matematyczno-przyrodniczego, geografję lądów i mórz pozaeuropejskich według programu, zamieszczonego powyżej w punkcie A 3 niniejszej instrukcji.

5. Nauka o Polsce współczesnej.

Klasa VIII. Jak w wydziale matematyczno-przyrodniczym (II A 4).

6. Przyrodoznawstwo.

Klasa IV. Należy uwzględnić **mniejszą liczbę przykładów**, niż przy rozporządzaniu 3 godzinami tygodniowo, ale nie wprowadzać powierzchowności w ich opracowaniu. Dział C przykładu rozwinięcia programu winien zająć nie więcej niż 15 godzin.

Na ćwiczenia przeznaczyć należy przeciętnie 1 godzinę tygodniowo, przytem jest pożądane stałe lub przygodne łączenie tych godzin po dwie w jedną całość.

Klasa V. Na ćwiczenia należy przeznaczyć również przeciętnie 1 godzinę tygodniowo.

7. Fizyka z kosmografją i chemją.

Klasa VI. Punkt programu:

„Swobodne spadanie i rzuty ciał"

zmienić na:

„Swobodne spadanie i rzut pionowy. Rzuty poziomy i ukośny (graficznie)".

„Sposoby wyznaczania gęstości zapomocą piknometru"

zmienić na:

„Wyznaczanie gęstości ciał piknometrem".

„Wahadło i jego zastosowania"

zmienić na:

„Wahadło proste i jego zastosowania".

Skreślić „Ciepło właściwe gazów w stałej objętości i pod stałem ciśnieniem".

Na ćwiczenia przeznaczyć należy 2 godziny tygodniowo.

Klasa VII. Chemja (w pierwszem półroczu).

„Wstęp" należy ująć jak najzwięźlej i pojęcia ogólne, wskazane w tym dziale programu, wprowadzać, rozwijać i pogłębiać w miarę możności stopniowo w toku dalszej nauki na tle materjału faktycznego, podanego w następnych działach.

W ustępie pierwszym działu 2 („Niemetale") skreślić „Kataliza";

„Działanie metali na wodę i kwasy"

zmienić na:

„Działanie metali na kwasy";

w ustępie trzecim skreślić: „Wpływ temperatury na szybkość reakcji", w dalszym ciągu skreślić: „Wiązania atomowe", „Pojęcie o teorji jonów", „Znaczenie fosforu w przyrodzie. Zastosowanie fosforu".

Fizyka (w drugiem półroczu).

Dodać na początku kursu:

„Krótkie wiadomości o ruchu drgającym".

Skreślić w pierwszym ustępie punkt „Energja fali".

„Wysokość; zjawisko Dopplera"

zmienić na:

„Wysokość; zjawisko Dopplera (bez wzorów)".

„Uginanie się światła

zmienić na:

„Wstępne wiadomości o uginaniu się światła".

„Okulary, lupa, mikroskop, teleskop, przyrząd projekcyjny, aparat fotograficzny"

zmienić na:

„Okulary, lupa. Elementarne wiadomości o mikroskopie, teleskopie, przyrządzie projekcyjnym i aparacie fotograficznym".

„Doświadczenie Younga i mierzenie długości fali"

zmienić na:

„Doświadczenie Younga. Długość fali świetlnej".

„Fluorescencja i fosforescencja"

zmienić na:

„Krótkie wiadomości o fluorescencji i fosforescencji".

Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo.

Klasa VIII.

„Ciała paramagnetyczne i diamagnetyczne"

zmienić na:

„Wzmianka o ciałach paramagnetycznych i diamagnetycznych".

Skreślić:

„Zmienność magnetycznego pola ziemskiego".

„Ogniwo termoelektryczne i jego zastosowania".

„Watmetry".

Na ćwiczenia przeznacza się 2 godziny tygodniowo.

8. Matematyka.

Klasa V. Usunąć z programu geometrji:

„Twierdzenie Desargues'a dla trójkątów o bokach odpowiednio równoległych.

4. Proporcjonalność odcinków (metodą geometryczną). Dowód istnienia odcinków niespółmiernych. Twierdzenie Talesa dla odcinków spółmiernych. Definicja odcinków proporcjonalnych jako odcinków, wyznaczonych na ramionach kąta przez pęk prostych równoległych. Własności proporcji między odcinkami. Proporcjonalność odcinków, zawartych między płaszczyznami równoległemi".

Wprowadzić natomiast do programu algebry:

„6. Równania kwadratowe z jedną niewiadomą (układanie i rozwiązanie). Wyróżnik równania kwadratowego. Związek między spółczynnikami a pierwiastkami równania kwadratowego", oraz do działu 3 programu geometrji: „Symetrja względem płaszczyzny".

Klasa VI. Początek redakcji działu 1 programu algebry:

„1. Równania kwadratowe z jedną niewiadomą (układanie i rozwiązywanie). Wyróżnik równania kwadratowego. Związek między spółczynnikami a pierwiastkami równania kwadratowego"

zmienić na:

1. „Trójmian kwadratowy i dyskusja równania kwadratowego".

Działy 1 i 2 programu geometrji należy zastąpić tekstem następującym:

„1. Mierzenie. Wspólna miara odcinków, dowód istnienia odcinków niewspółmiernych. Mierzenie odcinków i kątów, łącznie z powtórzeniem, uzupełnieniem i pogłębieniem **wiadomości o liczbach rzeczywistych.**

2. Proporcjonalność odcinków. Definicja miarowa proporcjonalności. Twierdzenie Talesa. Proporcjonalność odcinków, zawartych między płaszczyznami równoległemi. Własność dwusiecznej kąta wewnętrznego i zewnętrznego w trójkącie. Jednokładność figur płaskich. Zastosowanie przekształcenia jednokładnego do zadań konstrukcyjnych. Podobieństwo trójkątów i wielokątów. Zastosowanie podobieństwa do trójkąta prostokątnego; związki miarowe, dotyczące cięciw, siecznych i stycznych koła; twierdzenie Pitagorasa i jego uogólnienie. Zastosowania do wielokątów foremnych".

Pominąć dział 3 programu geometrji (Funkcje trygonometryczne kąta ostrego).

W dziale 4 skreślić:

„Krótkie wiadomości o wielościanach foremnych bez konstrukcji dwudziestościanu i dwunastościanu".

Klasa VII. Nie przechodzić działów:

Funkcje sumy i różnicy dwóch kątów", łącznie z zamianą sum i różnic funkcyj na iloczyny i odpowiedniemi równaniami trygonometrycznemi, oraz:

„Zastosowanie funkcyj trygonometrycznych do rozwiązywania trójkątów dowolnych (cztery przypadki zasadnicze).

Pojęcie o zastosowaniach do miernictwa".

Klasa VIII. Należy przejść działy opuszczone w klasie VII w roku szkolnym 1929/30: „Funkcje sumy i różnicy dwu kątów", łącznie z zamianą sum i różnic funkcyj na iloczyny i odpowiedniemi równaniami trygonometrycznemi, oraz:

„Zastosowanie funkcyj trygonometrycznych do rozwiązywania trójkątów dowolnych (cztery przypadki zasadnicze)".

(„Pojęcie o zastosowaniach do miernictwa" — opuścić).

W programie dotychczasowym klasy VIII:

Skreślić: „Funkcje trygonometryczne argumentu dowolnego".

Skreślić ustępy, zaczynające się od słów:

„Powtórzenie wiadomości o układzie spółrzędnych prostokątnych" i

„Zadania, dotyczące przecinania się miejsc geometrycznych".

Punkt programu:

„I n d u k c j a m a t e m a t y c z n a. Zastosowanie do wzoru dwumianowego Newtona dla wykładnika naturalnego"

zmienić na:

„Indukcja matematyczna na tle najprostszych przykładów".

C. Wydział klasyczny (nowego typu).

1. Język polski.

Klasa IV. Wprowadzić do działu lektury podstawowej wybór z „Iljady" i „Odyssei".

Klasa VI. W dziale lektury podstawowej należy ograniczyć wybór psalmów w przekładzie Kochanowskiego, z „Trenów" wziąć tylko wybór (cztery—pięć), usunąć z tego działu A. Morsztyna, W Potockiego, J. P. Woronicza.

Klasa VII. W dziale lektury podstawowej nie uwzględniać „Ksiąg narodu", zachowując jednak wybór z „Ksiąg pielgrzymstwa", przenieść z lektury podstawowej do lektury uzupełniającej „Śluby panieńskie" A. Fredry i wybraną tragedję Szekspira, przytem wydatnie ograniczyć liczbę innych utworów, przeznaczonych przez nauczyciela do czytania w charakterze lektury uzupełniającej.

Klasa VIII. Z działu lektury podstawowej usunąć „Przedświt" i „Psalm dobrej woli"; zamiast wyboru liryk Asnyka ze szczególnem uwzględnieniem cyklów „W Tatrach" i „Nad głębiami" wprowadzić do tegoż działu wybór utworów lirycznych Asnyka i Kasprowicza.

2. Filologja klasyczna.

Klasa V. Język łaciński. Z autorów, wymienionych w programie, pominąć Owidjusza. Wiadomości z dziedziny życia politycznego i prywatnego Greków i Rzymian, omawiane dawniej na lekcjach kultury klasycznej, należy uwzględnić na lekcjach języka łacińskiego, który otrzymał o 1 godzinę więcej. W miarę możności i potrzeby należy również czytać na tych lekcjach urywki z wybranych autorów w polskiem tłumaczeniu.

Klasa VI. Język łaciński i grecki. Z programu języka łacińskiego skreślić lekturę uzupełniającą. Oprócz tego zmniejszyć zakres lektury łacińskiej podstawowej i lektury greckiej tak, aby starczyło czasu na przerobienie na lekcjach języka łacińskiego i greckiego punktów 1 i 3 dotychczasowego programu kultury klasycznej.

Klasa VII. Przy lekturze Platona i Cycerona należy uwzględnić potrzebne wiadomości z dziedziny filozofji greckiej. Inne wiadomości z kultury grecko-rzymskiej winny również być uwzględniane przy lekturze autorów. Nadto na lekcjach języka greckiego należy w miarę możności przygotować uczniów do lektury tragedji greckiej w oryginale w klasie VIII zapomocą czytania polskich przekładów wraz z niezbędnemi objaśnieniami, dotyczącemi teatru greckiego i budowy tragedji.

Klasa VIII. Język łaciński. W lekturze Horacego pominąć „Listy".

Obok niezbędnych wyjaśnień przy czytaniu autorów należy — za cenę zmniejszenia ilości czasu, poświęconego na lekturę Platona — zająć się zebraniem, zestawieniem i uzupełnieniem wiadomości z kultury klasycznej, nabytych w ciągu uprzednich lat nauki filologji klasycznej, ze zwróceniem uwagi na związek, zachodzący między życiem współczesnem a starożytnością klasyczną.

3. Geografja.

Klasa V. Należy przejść z odpowiedniemi skrótami geografję Polski oraz państw sąsiednich: Niemiec, Rosji, Czechosłowacji, Rumunji, Łotwy, Litwy.

Klasa VI. Należy przejść opuszczoną część kursu klasy V oraz kurs klasy VI, wskazany powyżej w punkcie II A 3 niniejszej instrukcji, ze skrótami, jakie się okażą niezbędne.

4. Nauka o Polsce współczesnej.

Klasa VIII. Jak w wydziale matematyczno-przyrodniczym (IIA4).

5. Przyrodoznawstwo.

Klasa IV. W pierwszem półroczu należy przejść taki sam kurs, jak w klasie IV. wydziału humanistycznego (a więc zastosować ten sam program, łącznie z uwagami, zamieszczonemi po-

wyżej w ustępie pierwszym punktu II B 6 niniejszej instrukcji), w drugiem półroczu — kurs klasy V. tegoż wydziału.

Na ćwiczenia praktyczne przeznaczyć należy przeciętnie połowę czasu, t. j. 2 godziny tygodniowo.

6. Fizyka z chemją.

Należy stosować w roku szkolnym 1930/31 następujący program skrócony:

Klasa VII. (3 godziny tygodniowo, z tych 2 przeznaczone na ćwiczenia).

Fizyka.

Mierzenie i jednostki. Mierzenie długości, objętości, czasu. Nonjusz mensura, metronom.

Jednostki zasadnicze i pochodne.

Ruch postępowy jednostajny i zmienny. Prędkość i przyśpieszenie.

Zasady Newtona (druga zasada jedynie w zastosowaniu do sił stałych i ruchów prostolinjowych); siła; masa. Dodawanie i rozkładanie sił.

Zjawiska ciężkości. Ciężar i jego stosunek do masy. Waga. Swobodne spadanie ciał.

Gęstość. Wyznaczanie gęstości zapomocą piknometru.

Praca i sprawność. Energja (kinetyczna i potencjalna). Zasada zachowania energji. Machiny proste, jako ilustracja tej zasady.

Prawo Pascala i jego zastosowania. Ciśnienie w cieczy pod wpływem siły ciężkości. Prawo Archimedesa; pływanie ciał. Wyznaczanie gęstości zapomocą wagi hydrostatycznej i areometru.

Ciśnienie w gazach. Manometry. Ciśnienie atmosferyczne. Barometr rtęciowy. Aneroid. Prawo Boyle'a-Mariotte'a. Pompa pneumatyczna.

Temperatura — rozszerzalności ciał stałych i ciekłych. Termometry. Rozszerzalność gazów. Wzmianka o termometrze gazowym.

Pomiar ciepła metodą mieszania wody.

Zmiana stanu skupienia i zależność temperatury topnienia i wrzenia od natury cieczy i ciśnienia zewnętrznego.

Para nasycona. Różnica między gazem a parą. Wilgotność.

Ciepło jako energja. Maszyna parowa tłokowa, najważniejsze stadja jej rozwoju *).

Wiadomości elementarne z chemji.

(Ogółem 15—20 godz. w końcu roku szkolnego).

Skład powietrza. Tlen. Usunięcie tlenu z powietrza drogą

---

*) Nauka o cieple — jak w programie gimnazjum klasycznego dawnego typu z roku 1923 z drobnemi różnicami.

utleniania żelaza (miedzi). Otrzymywanie tlenu z tlenku rtęci. Azot, jako składnik powietrza.

Woda jako związek. Jej skład chemiczny. Wodór; spalanie wodoru.

Pojęcie o związkach chemicznych i ciałach prostych, o reakcjach chemicznych.

Prawo zachowania masy. Prawo stałości składu. Prawo wielokrotności stosunków na przykładach CO, CO_2, H_2O, H_2O_2.

Cząsteczka ciał złożonych i prostych. Atomy. Pierwiastki. Użycie symboli chemicznych.

Spalanie siarki. Dwutlenek siarki i kwas siarkowy. Kwas siarkowy. Saletra i kwas azotowy. Chlorek sodu, chlorowodór i kwas solny. O otrzymywaniu ługu (wodorotlenku sodowego). Otrzymywanie z wapienia tlenku i wodorotlenku wapiennego.

Pojęcie o kwasach, zasadach i solach. Reakcja zobojętnienia.

Węgiel. Dwutlenek węgla. Kwas węglowy i węglany. Węglowodory.

Żelazo. Rudy żelazne. Żelazo kowalne. Stal.

Klasa VIII. (3 godziny tygodniowo, z tych przeciętnie 1 przeznaczona na ćwiczenia).

—

Fizyka.

Tworzenie się fal w ośrodkach sprężystych. Fale podłużne i poprzeczne. Prędkość i długość fali. Odbijanie się fal. Interferencja fal (Fale stojące).

Warunki fizyczne tworzenia się głosu. Fale głosowe. Prędkość głosu. Odbijanie się głosu: echo.

Promieniowanie jako odrębny rodzaj energii. Promieniowanie ciemne i jasne. Przezroczystość. Pochłanianie. Termometr jako uniwersalny przyrząd do badania promieniowania.

Prędkość światła. Prostolinjowe rozchodzenie się promieniowania.

Odbijanie się i rozpraszanie promieniowania. Tworzenie się obrazów w zwierciadłach płaskich i kulistych.

Zjawisko załamania. Całkowite wewnętrzne odbicie. Przechodzenie promieni przez płytę o ścianach równoległych i przez pryzmat. Zjawisko rozszczepienia.

Tworzenie się obrazów w soczewkach wypukłych. Okulary, lupa. Elementarne wiadomości o mikroskopie, teleskopie, przyrządzie projekcyjnym, aparacie fotograficznym.

Niewidzialne części widma. Różne typy widm. Zasada analizy widmowej.

Barwy ciał.

Magnesy. Bieguny. Prawo Coulomba.

Elektryzowanie ciał przez pocieranie. Przewodniki i izolatory. Inducja elektrostatyczna.

Potencjał elektryczny. Kondensatory i ich pojemność. Rola dielektryku.

Prąd elektryczny. Pole magnetyczne prądu. Galwanoskop. Ciepło w obwodzie prądu. Opór elektryczny. Prawo Ohma. Ampermetr. Elektromagnes.

Indukcja prądów; prawo Lentza. Dynamomaszyna; motor elektryczny. Transformatory; cewka Ruhmkorffa.

Dzwonek elektryczny; telegraf; telefon; światło elektryczne. Mierzenie energji elektrycznej.

Dysocjacja; jony. Zjawisko i prawa elektrolizy.

Ogniwa elektryczne. Akumulatory.

Wyładowanie elektryczne w gazach rozrzedzonych. Promienie katodowe i kanalikowe. Promienie Röntgena.

Wiadomości elementarne o ciałach promieniotwórczych.

Drgania i fale elektromagnetyczne. Wiadomości elementarne z radjofonji.

7. Matematyka.

Klasa VI. Opuścić dział 4 programu algebry, t. j. rozszerzenie pojęcia wykładnika i logarytmy.

Z działu 4 programu geometrji opuścić:

„Obliczanie pól powierzchni wielościanów. Objętość graniastosłupów".

Klasa VII. Przejść dział 4 programu algebry dla klasy VI, opuszczony w tej klasie w r. szk. 1929/30, przytem w tekście tego działu po słowach „Wykres funkcji wykładniczej i logarytmicznej" należy dopisać „przy zasadzie a $>$ 1".

Przejść również z programu geometrji: „Obliczanie pól powierzchni wielościanów. Objętość graniastosłupów".

Opuścić następujące działy programu klasy VII:

„1. Indukcja matematyczna. Dwumian Newtona dla wykładnika naturalnego".

3, t. j. kurs trygonometrji.

KlasaVIII. Przejść kurs trygonometrji, opuszczony w klasie VII-ej w roku szkolnym 1929/30.

Opracować pojęcie indukcji matematycznej na tle najprostszych przykładów.

115.

OKÓLNIK

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, Liceum Krzemienieckiego, Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (Wydział Oświecenia Publicznego) oraz dyrekcyj wszystkich szkół podległych Ministerstwu W. R. i O. P.

w sprawie popierania przemysłu krajowego.

Dążenie do samowystarczalności gospodarczej jest naturalnem prawem każdego organizmu państwowego. Z prawa tego wynika i obowiązek obywateli. Wypełnienie tego obowiązku daje

w wyniku zaspokojenie wszystkich — o ile to tylko możliwe — potrzeb gospodarczych społeczeństwa wysiłkiem własnej produkcji, pozwala utrzymać względnie rozwijać własne placówki przemysłowe i zapewnia własnemu robotnikowi możliwie najlepsze warunki bytu w kraju własnym, dając mu możność pracy.

To prawo, a z nim i ten obowiązek wobec własnego Państwa, mają oczywiście i wszyscy obywatele polscy.

Obowiązek realizowania hasła samowystarczalności gospodarczej ciąży i na wszystkich czynnikach administracji szkolnej. Ciąży zaś na niej bardziej może, niż gdzieindziej. Administracja bowiem szkolna, działająca stutysięczną armją współpracowników w osobach wizytatorów, dyrektorów szkół, inspektorów szkolnych, a przedewszystkiem nauczycielstwa, działająca wśród kilkumiljonowej rzeszy młodzieży szkół wszelkiego typu, ma szczególnie wdzięczne pole działania. Swym wpływem wychowawczym działać może nietylko na chwilę bieżącą, lecz sięga w daleką przyszłość, mogąc tworzyć z dzieci i młodzieży przyszłego obywatela, świadomego obowiązku wobec Państwa, o tej czujnej zawsze świadomości która przy każdej sposobności przypominać będzie i jemu samemu i innym hasło: U siebie dla siebie i przyszłych pokoleń.

Okólnikiem z dnia 6. maja 1925 (L. 1953/O. Prez. Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. poz. 94) w sprawie popierania przemysłu ojczystego w szkolnictwie i w okólniku z dnia 7 sierpnia 1925 (L. 7622 O. Prez. Dz. Urz. Min. W. R. i O. P., poz. 130) w sprawie propagandy odbudowy gospodarczej Państwa przez szkołę Ministerstwo zwróciło się już w tej sprawie do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, dyrekcyj i kierownictw szkół wszelkich stopni i rodzajów, podając w nich rozmaite sposoby, któremi można starać się o wzmożenie przemysłu ojczystego przez szkołę. Jeżeli mimo to widzę się spowodowanym wznowić to wezwanie, czynię to z tego powodu, ponieważ dane z lat ostatnich napełniać nas muszą niepokojem, co do skuteczności akcji dotychczasowej.

Bilans handlowy za rok 1929 stwierdza, że w zakresie importu pomocy naukowych szkolnych, materjałów pisemnych i przyborów rysunkowych suma importu, wyrażona w złotych, w porównaniu z rokiem 1928 zwiększyła się niemal o cztery miljony złotych. Samych ołówków sprowadzono z zagranicy w r. 1928 za 481 tysiecy złotych, w r. 1929 import zwiększył się o 103 tysiące. Stalówek zakupiono zagranicą za 425 tysięcy złotych, modeli naukowych szkolnych, preparatów zwierzęcych i t. d. sprowadzono w r. 1929 za sumę o przeszło siedemset tysięcy złotych wyższą, niż wynosił import w r. 1928.

Przykładowo podane te liczby są bardzo niepokojące, zwłaszcza, jeżeli się weźmie pod uwagę fakt, że niemal wszystko, co wyżej wymieniono, można nabyć w kraju z produkcji krajowej. Musimy przeto wytężyć wszystkie siły i użyć wszelkich sposo-

bów, aby stan ten zmienić i aby przyszłość nie mogła nam uczynić zarzutu, żeśmy nie wszystko zrobili, co było w naszej mocy.

Przedewszystkiem zacząć należy od wejrzenia, czy urzędy podległe bezpośrednio czy pośrednio przestrzegają obowiązku zaopatrywania się w wyroby produkcji krajowej. Kierownicy kancelarji Kuratorjum winni być odpowiedzialni za to, czy dla potrzeb Kuratorjum kupuje się papier, stalówki, ołówki i inne przybory kancelaryjne produkcji niewątpliwie krajowej. Naczelnicy wydziałów ogólnych winni to dokładnie sprawdzać. Toż samo winni czynić wizytatorowie okręgowi szkół w czasie wizytacyj szkół średnich, (zbadanie źródła produkcji pomocy naukowych zakupywanych dla szkół) i inspektoratów szkolnych, przyczem spisy pomocy naukowych dozwolonych do użytku szkolnego, ogłaszane przez Ministerstwo, będą dawały wskazówki co do firm produkujących.

Specjalna konferencja wizytatorów okręgowych pod przewodnictwem Panów Kuratorów zastanowi się dokładnie nad sposobami rozszerzenia akcji na szerokie sfery nauczycielskie a przez nie na młodzież. Omawianie sprawy samowystarczalności gospodarczej na konferencjach dyrektorów szkół średnich i inspektorów szkolnych powiatowych, na konferencjach rejonowych nauczycielstwa i na zebraniach Rad Pedagogicznych szkół średnich, seminarjów nauczycielskich, szkół zawodowych i powszechnych niewątpliwie da możność pobudzenia inicjatywy jaknajszerszych mas nauczycielskich, zawsze gotowych stanąć na wezwanie do pracy dla dobra ogólnego.

Sprawozdania poszczególnych nauczycieli szkół średnich, seminarjów nauczycielskich i szkół powszechnych, przedstawiające, w jaki sposób nauczycielstwo stara się uświadomić młodzież o obowiązkach obywatela w stosunku do Państwa i do własnego społeczeństwa w zakresie gospodarczym czy to w czasie nauki szkolnej, czy za pośrednictwem kółek młodzieży (samorządów szkolnych, kooperatyw szkolnych i t. d.), drukowane na łamach prasy pedagogicznej lub w części nieurzędowej Dzienników Urzędowych Kuratoryjnych, mogą dać nietylko interesujące obrazy tych poczynań i dróg ich urzeczywistniania, ale będą także pobudką do pomysłów nowych. W tym kierunku należałoby odpowiednio zachęcić nauczycielstwo, nie wyłączając nawet drogi konkursu z pewnemi wyróżnieniami.

Niniejszy okólnik nie wyczerpuje oczywiście tych metod, jakiemi władze szkolne mogą bezpośrednio czy przez nauczycielstwo przyczynić się do wstrzymania zbędnego importu towarów obcych i do poparcia wytwórczości własnej. Celem tego okólnika jest ponowne poruszenie tej sprawy z pełną nadzieją, że wszystkie czynniki, wchodzące w zakres szkolnictwa, dołożą wszystkich sił, aby waga tego problemu zawsze i wszędzie była odpowiednio ocenianą, aby stosownie do tego przestrzegano zawsze i wszędzie obowiązku popierania przemysłu krajowego przy wszelkich zaku-

pach dla urzędów i szkół i aby świadomość obowiązku popierania wytwórczości krajowej objęła także jak najszersze kręgi młodzieży, weszła w jej krew i stała się trwałym na życie całe czynnikiem jej działalności obywatelskiej.

Warszawa, dnia 2 maja 1930 r. (Nr. I. Prez.-2751/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) **Sł. Czerwiński.**

116.

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, Liceum Krzemienieckiego, Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (Wydz. Ośw. Publ.)

w sprawie zwalniania od cła przedmiotów zakupywanych przez szkoły.

Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wpływają często prośby dyrekcyj i kierownictw szkół w sprawie zwolnienia od cła przedmiotów zakupywanych przez dyrekcje względnie kierownictwa szkół. Ministerstwo zawiadamia, że tylko wtedy prośby te będą przez Ministerstwo przesyłane do Ministerstwa Skarbu z poparciem, jeżeli dyrekcje względnie kierownictwa przed zamówieniem danego przedmiotu uzyskają w Kuratorjum Okręgu Szkolnego zezwolenie na zakup tego przedmiotu, jako niezbędnego do nauki szkolnej.

Warszawa, dnia 20 maja 1930 r. (Nr. I. Prez. 2750/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) **Sł. Czerwiński,**

117.

OKÓLNIK

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, inspektorów szkolnych, dyrekcyj i kierownictw szkół i ogółu nauczycielstwa

w sprawie uświadomienia młodzieży szkolnej o stratach, powodowanych przez uszkodzenie linij telefonicznych i telegraficznych.

Badanie przyczyn powstawania uszkodzeń na linjach telegraficznych i telefonicznych wykazuje, iż znaczny procent tych uszkodzeń wynika z winy mieszkańców tych okolic, przez które przebiegają linje telegraficzne i telefoniczne.

Wypływa to stąd, że szerokie masy ludności nieświadome są tej ważnej roli, jaka obecnie w życiu publicznem i prywatnem odgrywa telegraf i telefon, jako najszybsze środki komunikacyjne.

W szczególności dzieci (chłopcy, młodzież szkolna) dla zabawy tłuką izolatory, rzucają w nie kamieniami, przerywają przewody, lub zarzucają na nie przedmioty, jak gałęzie, szmaty, sznurki, kawałki drutu i t. p.

Te napozór drobne uszkodzenia, wskutek specjalnych właściwości urządzeń telegraficznych i telefonicznych, powodują częściowe lub całkowite przerwanie komunikacji, co pociąga za sobą znaczne straty bezpośrednie materjalne dla Skarbu oraz pośrednie o znaczeniu społecznem.

Straty, jakie ponosi wskutek tego Skarb Państwa, są bardzo dotkliwe. Według obliczeń, dokonanych przez Ministerstwo Poczt i Telegrafów, corocznie bywa tłuczonych 160 000 izolatorów. Ponieważ zaś takie uszkodzenie powoduje nie tylko wydatek w postaci zakupienia nowego izolatora, ale i nieporównanie większe koszty wysłania w celu reparacji montera, ze stacji odległej nieraz o kilkanaście kilometrów; ponieważ dalszą stratą dla Skarbu jest unieruchomienie na pewien czas uszkodzonej linji telefonicznej czy telegraficznej, przeto jak wykazuje skrupulatne obliczenie, straty Skarbu z tego powodu wynoszą rocznie około 7.000.000 złotych.

Straty Skarbu Państwa dotykają oczywiście pośrednio wszystkich obywateli. Ponadto o wiele dotkliwszemi i nieprzewidzianemi w skutkach są straty o charakterze moralnym, jako to, spóźnianie wiadomości o chorobie lub śmierci, napadzie bandyckim, pożarze i t. p., a szczególniej opóźnienia telegramów i rozmów w sprawach obrony Państwa.

W związku z powyższem zarządzam, by we wszystkich szkołach uświadomiono dziatwę i młodzież o wszystkich tych szkodach i stratach, jakie wynikają z lekkomyślnych psot, powodujących uszkodzenia linji telegraficznych i telefonicznych. Należy w tym celu zorganizować specjalne pogadanki, jak również wykorzystać wszelkie momenty, dające okazję do uświadomienia dziatwy co do ważności środków komunikacji, jakiemi są obecnie telefon i telegraf. Należy wreszcie przestrzec dziatwę przed ewentualnemi skutkami prawnemi w razie wykrycia sprawców uszkodzeń, a mianowicie o odpowiedzialności materjalnej, którą ponoszą ich rodzice i opiekunowie.

Wszystkie podległe mi władze i urzędy zechcą dołożyć starań, by zarządzona akcja została przeprowadzona konsekwentnie i objęła jaknajszersze kręgi młodzieży.

Warszawa, dnia 6 czerwca 1930 r. (Nr. II. 12995/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) **Sł. Czerwiński.**

118.

OKÓLNIK

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do wszystkich władz i urzędów, podległych Ministerstwu W. R. i O. P. w sprawie dokonywania wypłat pośmiertnego po zmarłych emerytach.

Na podstawie pisma Ministerstwa Skarbu z dnia 15. maja 1930 r. L. D. VII-887/2/30 wyjaśniam, że w myśl § 26 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 marca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 320 z r. 1924) wypłatę pośmiertnego po zmarłych emerytach zarządza ta władza, która zarządziła przypis zaopatrzenia emerytalnego zmarłego emeryta, a władzą tą, po myśli § 36 tegoż rozporządzenia, jest właściwa władza skarbowa II instancji.

W związku z tem zarządzam ścisłe przestrzeganie postanowień powołanego rozporządzenia; jeżeli zaszły wypadki, że wypłatę pośmiertnego zarządziła nie ta władza, która zarządziła przypis zaopatrzenia emerytalnego zmarłego emeryta, władza ta powinna natychmiast zawiadomić o tem właściwą izbę skarbową z powołaniem się na asygnację.

Warszawa, dnia 6 czerwca 1930 r. (Nr. I. Prez. 3613/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) **Sł. Czerwiński.**

119.

OKÓLNIK

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do wszystkich władz i urzędów, podległych Ministerstwu W. R. i O. P. w sprawie zwrotu kosztów podróży w razie odwołania z urlopu wypoczynkowego.

Wskutek zapytania jednej z władz w sprawie wykładni art. 37 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 164) a w szczególności, jakie koszty podróży należy zwracać odwołanemu z urlopu urzędnikowi, oraz czy należy mu przyznawać również diety. Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Prezydjum Rady Ministrów pismem z dnia 17 czerwca 1930 r. L. D. III-630/1/29 oznajmiło, co następuje:

Art. 37 wymienionej ustawy, dając możność odwołania urzędnika z urlopu wypoczynkowego, postanawia w drugim ustępie, że „skoro jednak następnie służba na to pozwoli, należy urzędnikowi umożliwić wykorzystanie udzielonego urlopu, a nadto zwrócić mu koszty podróży tam i z powrotem, spowodowane nieprzewidzianem odwołaniem z urlopu, wedlug norm ustalonych dla podróży służbowych“.

Urzędnik, wyjeżdżając na czas urlopu wypoczynkowego, liczy się zgóry z koniecznością poniesienia kosztów podróży tam i z powrotem, wobec czego odwołanie go z urlopu nie powoduje tych kosztów, lecz co najwyżej przyspiesza koszty podróży powrotnej. Ponieważ cytowany przepis mówi o zwrocie **kosztów podróży tam i z powrotem,** spowodowanych odwołaniem, może to mieć znaczenie w wypadku, gdy urzędnik, otrzymawszy możność dokończenia przerwanego urlopu, wyjeżdża **ponownie** do tej samej lub innej miejscowości i tylko te koszty ponownej podróży winny mu być zwrócone, jednakże tylko najwyżej do wysokości kosztów poniesionych przez funkcjonarjusza państwowego przy pierwszym wyjeździe tam i z powrotem. Takie stanowisko, że należy zwracać dopiero koszty **ponownego** wyjazdu, wynika także z faktu połączenia w cytowanym ustępie sprawy umożliwienia wykorzystania urlopu ze sprawą zwrotu kosztów podróży, spowodowanych odwołaniem.

O ile chodzi o rozmiar zwrotu tych kosztów podróży, należy je zwracać według norm ustalonych dla zwrotu kosztów przejazdu przy podróżach służbowych, z zaznaczeniem jednak, że djety nie należą się. Przez słowa bowiem „..... koszty podróży ...... według norm ustalonych dla podróży służbowych rozumie się koszty dojazdu do dworca, koszty biletu kolejowego, koszty przewozu koleją bagażu osobistego ,koszty podróży kołowej i t. p. t. j. wyłącznie te koszty podróży, które są wymienione w art. 1 pkt. 1 lit. b. i art. 5 **ówcześnie** obowiązującego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1920 r. w sprawie diet i kosztów podróży funkcjonarjuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 507 zmiana: Dz. U. R. P. Nr. 41, poz. 347/1922) względnie § 2 pkt. 1, 2 i § 9 **obecnie** obowiązującego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 826).

Powyższe podaję do wiadomości i przestrzegania.

Warszawa, dnia 28 czerwca 1930 r. (Nr. I. Prez. 4372/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) **Sł. Czerwiński,**

120.

OKÓLNIK

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, Województwa Śląskiego oraz do Dyrekcyj wszystkich szkół średnich ogólnokształcących, szkół zawodowych i seminarjów nauczycielskich,

w sprawie opłat na budowę domów wycieczkowych.

W związku z zarządzoną przezemnie zmianą nazwy konta czekowego Pocztowej Kasy Oszczędności Nr. 30.473 na „Fundusz szkolnych domów wycieczkowych", należy opłaty uczniowskie z funduszu gier i zabaw, przeznaczone na domy wycieczkowe,

wnosić do P. K. O. na konto Nr. 30.473, na rzecz „Funduszu szkolny hcdomów wycieczkowychĄ, nie zaś na rzecz „Rady Naczelnej Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego".

Zgodnie z powyższem ulega zmianie ustęp drugi okólnika Ministra W. R. i O. P. z dnia 19-go maja 1926 r. Nr. OPrez.-3460/26. (Dz. Urz. 1926, Nr. 9, poz. 105), oraz ustęp pierwszy okólnika z dnia 28 sierpnia 1926 roku Nr. OPrez.-7460/26. (Dz. Urz. 1926, Nr. 12, poz. 154).

Warszawa, dnia 18 czerwca 1930 r. (Nr. I, W. F. 4223/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) **Sł. Czerwiński.**

121.

INSTRUKCJA
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
z dnia 2 czerwca 1930 roku
wydana w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych
o prawach i obowiązkach Konserwatorów, jako fachowych organów wojewódzkich władz administracji ogólnej.

Na zasadzie art. 6 ustęp trzeci rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 265) w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych zarządzam co następuje:

§ 1. Konserwator jest funkcjonarjuszem fachowym Urzędu Wojewódzkiego do spraw opieki nad zabytkami, w rozumieniu art. 34 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 86), pozostaje na etacie Ministerstwa W. R. i O. P. i jest mianowany przez Ministra W. R. i O. P.

§ 2. Jeżeli konserwator, w myśl art. 6 ustęp drugi rozporządzenia o opiece nad zabytkami, pełni obowiązki w kilku Województwach, Minister W. R. i O. P. oznacza jego siedzibę urzędową przy jednym z tych Urzędów Wojewódzkich.

Konserwator należy w takim razie do składu tego Urzędu Wojewódzkiego, w którym ma siedzibę urzędową, i podlega pod względem personalnym odnośnemu Wojewodzie, pod względem służbowym zaś każdemu Wojewodzie w jego zakresie działania.

Okoliczność, że w pewnym Urzędzie Wojewódzkim niema osobnego konserwatora, nie przeszkadza ustanawianiu tam, zależnie od potrzeby, urzędnika (lub urzędników) do pomocy konserwatora.

§ 3. Do obowiązków konserwatora należy inicjatywa w sprawie wszelkich zarządzeń, wynikających z przepisów o opiece nad zabytkami, przyczem te pisma, które dotyczą stwierdzania wartości artystycznej, kulturalnej lub historycznej oraz okoliczno-

ści, czy przedmiot zasługuje z tych powodów na zachowanie, jak również sprawy, dotyczące konserwacji i inwentaryzacji zabytków, z reguły załatwia i podpisuje konserwator oraz ponosi za nie całkowitą odpowiedzialność; wszelkie pisma zaś, dotyczące prawa i obowiązków ludności albo zawierające zarządzenia treści ogólnej, skierowane do podległych Wojewodzie władz i urzędów państwowych i samorządowych, podpisuje Wojewoda, inne natomiast pisma podpisuje konserwator z dodatkiem „za Wojewodę". Ważniejsze sprawy, które oznaczy Wojewoda, dotyczące opieki nad sztuką, konserwator referuje bezpośrednio Wojewodzie.

§ 4. W zakresie opieki nad zabytkami przedhistorycznemi, archeologicznemi, archiwalnemi, paleontologicznemi i bibljotecznemi (art. 2 p. p. 1, 12, 14, 15 i 16 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o opiece nad zabytkami) konserwator przed wydaniem zarządzeń w myśl przepisów o opiece nad zabytkami obowiązany jest zasięgać opinji:

a) w sprawach zabytków przedhistorycznych i archeologicznych (art. 2 p. p. 1 i 14 Rozporządzenia) — Dyrektora Państwowego Muzeum Archeologicznego.

b) w sprawach zabytków archiwalnych (art. 2 p. 12 Rozporządzenia — Dyrektora jednego z archiwów państwowych, w tym celu przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, dla danego obszaru wyznaczonego, a jeżeli to nie nastąpi — Wydziału Archiwów Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,

c) w sprawach zabytków paleontologicznych (art. 2 p. 15 Rozporządzenia — Dyrektora Państwowego Muzeum Zoologicznego,

d) w sprawach bibljotek (art. 2 p. 16 Rozporządzenia) — Dyrektora jednej z bibljotek państwowych, w tym celu przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dla danego obszaru wyznaczonego, a jeżeli to nie nastąpi — Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Otrzymane opinje i wnioski konserwator winien uwzględnić lub, gdyby zdaniem konserwatora przeciw uwzględnieniu tych wniosków istniały przeszkody natury formalnej lub rzeczowej — zawiadomić o tem wydającego opinję i przedstawić sprawę za pośrednictwem Wojewody Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do rozstrzygnięcia.

O ile chodzi o stwierdzenie cech charakterystycznych dla pewnej epoki, wartości kulturalnej lub historycznej zabytków wymienionych kategoryj, oraz okoliczności, czy przedmiot zasługuje z tych powodów na zachowanie, orzeczenie właściwych wyżej wymienionych organów jest dla konserwatora miarodajne.

Jeżeli dla nagłości sprawy niema możności uprzedniego zasięgnięcia opinji właściwego organu, konserwator obowiązany jest zawiadomić właściwy organ fachowy równocześnie z wydaniem zarządzenia.

Dla badania przedmiotów w celu stwierdzenia ich wartości zabytkowej (art. 11 Rozporządzenia) konserwator winien zwrócić się do właściwych organów fachowych, wymienionych wyżej pod a, b, c i d, o wyznaczenie do tego podległego im urzędnika. Urzędnika tego Urząd Wojewódzki deleguje na badania.

§ 5. Jeżeli dla wykonywania opieki nad zabytkami przedhistorycznemi archiwalnemi, paleontologicznemi lub nad bibljotekami jest mianowany specjalny konserwator, wówczas postanowienia § 4 nie mają zastosowania do specjalnego konserwatora.

Dodatkowe prawa i obowiązki takiego konserwatora określi osobna instrukcja.

§ 6. Konserwator jest kierownikiem Oddziału Sztuki Urzędu Wojewódzkiego, o ile taki Oddział istnieje; ponadto pełni on obowiązki referendarza w Oddziale.

Oprócz opieki nad zabytkami, konserwator współdziała z innemi działami Urzędu Wojewódzkiego w sprawach, wymagających oceny z punktu widzenia artystycznego, w szczególności wynikających z przepisów o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli, — i załatwia wszelkie sprawy z administracji spraw sztuki i kultury, które należą do zakresu działania Wojewody. Konserwator nie może być z reguły używany do innych czynności prócz tych, dla spełniania których został przydzielony do Urzędu Wojewódzkiego.

§ 7. Urząd Wojewódzki dostarcza konserwatorowi (kierownikowi Oddziału Sztuki) z pomiędzy urzędników będących na etacie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych pomocy kancelaryjnej.

§ 8. Jeżeli konserwator pełni obowiązki na obszarze dwu lub więcej Województw, urzędowanie odbywa się w trybie ustalonym drogą porozumienia pomiędzy zainteresowanymi Wojewodami.

Uwaga: Przez „Wojewodę“ i „Urząd Wojewódzki“ należy rozumieć w niniejszej instrukcji także „Komisarza Rządu“ m. st. Warszawy i „Komisarjat Rządu m. st. Warszawy“.

Warszawa, dnia 2 czerwca 1930 r. (Nr. V. P. Z. 2289/30).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) **Sł. Czerwiński.**

Minister Spraw Wewnętrznych:
(—) **H. Józefski.**

122.

Ministerstwo Skarbu
L. D. I. 9691/5/28. Warszawa, dnia 20 września 1928 r.

Charakter zaopatrzeń, przyznanych w drodze art. 8 ustawy emerytalnej.

Ministerstwo Skarbu wyjaśnia, co następuje:

Postanowienia art. 8 ustawy emerytalnej zawierają trzy rodzaje uprawnień Pana Prezydenta Rzeczypospolitej:

1) uwzględnianie przy wymiarze zaopatrzeń emerytalnych ustawowo niezaliczalnych lat służby,
2) podwyższanie wymiaru ustawowo przypadającego zaopatrzenia emerytalnego oraz
3) przyznawanie zaopatrzeń emerytalnych.

Pierwsze dwa uprawnienia odnoszą się bezwarunkowo tylko do tych funkcjonarjuszów państwowych, względnie zawodowych wojskowych, którzy nabyli prawo do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie art. 9 ustawy emerytalnej — a zatem doliczenie niepoliczalnych ustawowo lat lub podwyższenie ustawowego zaopatrzenia nie może stanowić dla nich „privilegium odiosum" i pozbawiać ich tych praw, które nabyli równorzędnie z prawem do zaopatrzenia, a więc prawa do:

a) wszelkich zasiłków i podwyżek, których wypłata przywiązana jest do normalnych zaopatrzeń emerytalnych,
b) dodatku mieszkaniowego, zależngo od klasy miejsca zamieszkania,
c) legitymacji kolejowej, uprawniającej do ulgowego przejazdu państwowemi środkami lokomocyjnemi oraz
d) korzystania z bezpłatnej państwowej pomocy lekarskiej, gdy zaopatrzenie przedmiotowe nadano po 1 października 1923 r.

Również wdowy i sieroty po tego rodzaju emerytach nie mogą z tytułu podwyższenia ustawowego zaopatrzenia, względnie doliczenia pewnej ilości lat, tracić nabytych praw pochodnych z art. 60, 61 i 62 i 78 ustawy emerytalnej, jednak pensja wdowia, względnie sieroca musi być w tym wypadku wymierzona tylko według ustawowo nabytych praw do emerytury zmarłego męża lub ojca, a więc bez uwzględnienia doliczonych do wysługi emerytalnej niepoliczalnych lat służby lub podwyższonego zaopatrzenia.

Pośmiertne natomiast przysługuje wdowie, względnie sierotom w wysokości 3-miesięcznej, ostatnio pobranej emerytury, a zatem łącznie z podwyższeniem.

Trzecie uprawnienie, t. j. przyznawanie zaopatrzeń emerytalnych, odnosi się do tych osób, które albo wogóle praw emerytalnych na podstawie ustawy emerytalnej nie nabyły, albo, posiadając te prawa, utraciły je na podstawie obowiązujących przepisów (np. art. 90 ustawy emerytalnej).

Ponieważ w tym wypadku przyznanie zaopatrzenia następuje indywidualnie i nie można tego przyznania identyfikować z nadaniem ustawowego prawa, względnie z przywróceniem utraconych praw — przeto przyznanie wyżej wymienionym zaopatrzenia emerytalnego na podstawie art. 8 ustawy emerytalnej nie pociąga za sobą przyznania interesowanym innych praw — np. prawa do legitymacji kolejowej i do korzystania z państwowej pomocy lekarskiej. Nabywają jednak interesowani wskutek przy-

znania zaopatrzenia emerytalnego prawo do wszelkich zasiłków i podwyżek, przywiązanych do ustawowych zaopatrzeń oraz prawo do dodatku mieszkaniowego — o ile w danem rozporządzeniu, przyznającem zasiłki, podwyżki, względnie dodatki, nie zostali wyraźnie od poboru tychże wyłączeni.

Wobec tego jednak, że w tym wypadku przyznanie zaopatrzenia emerytalnego jest indywidualne, przeto nie przechodzi ono na wdowy i sieroty, nie mogą one otrzymać z tego tytułu ani pośmiertnego, ani też pensji wdowiej, względnie sierocej.

W końcu nadmienia się, że do dwóch pierwszych podwyższeń mają zastosowanie wszelkie inne postanowienia ustawy emerytalnej — a więc postanowienia art. 7, 23, 24, 25, 73, 74 i t. d., natomiast w wypadku przyznania zaopatrzenia emerytalnego mają zasadniczo zastosowanie tylko postanowienia art. 7 tejże ustawy, a postanowienia innych artykułów mają tylko wtedy zastosowanie, jeżeli zostały wyraźnie wymienione w dotyczącym dekrecie Pana Prezydenta Rzeczypospolitej.

w z. Dyrektora Departamentu:
(—) **Jan Około-Kułak**
Naczelnik Wydziału.

Ministerstwo
Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego.
Nr. I. Prez. 5445/30. Warszawa, dnia 14. sierpnia 1930.

Do wiadomości i stosowania.

Za Naczelnika Wydziału:
(—) **Dr. Z. Kwiatkowski**
Radca Ministerjalny.

123.

Ministerstwo Skarbu
L. D. I. 13052/5/30. Warszawa, dnia 15 lipca 1930 r.

Nauczyciele małopolscy — zaliczenie czasu służby w Państwie Polskiem do wysługi emerytalnej.

Przy sposobności badania wymiarów zaopatrzeń emerytalnych nauczycieli szkół powszechnych, którzy przed wstąpieniem do służby państwowej polskiej byli na służbie w szkolnictwie krajowem w b. Galicji, Ministerstwo Skarbu stwierdziło, że władze zaliczają im do wysługi emerytalnej czas służby nauczycielskiej polskiej dopiero od chwili objęcia służby w Państwie Polskiem, natomiast nie zaliczają im okresu czasu od rozpadnięcia się b. państwa austrjackiego aż do faktycznego objęcia służby polskiej, w którym to okresie nuczyciele ci nie pełnili służby z powodów od nich niezależnych.

W szczególności odnosi się to do tych nauczycieli, którzy po przewrocie politycznym w r. 1918 znaleźli się na terytorjum Małopolski, objętem wypadkami wojennemi, t. j. inwazją ukraińską. Wspomniany wyżej okres czasu nie jest zaliczany, wychodząc z założenia, że nauczyciele z chwilą rozpadnięcia się b. państwa zaborczego przestali być funkcjonarjuszami samorządu galicyjskiego a natomiast zostali przyjęci do służby polskiej bez żadnych uprawnień, wobec czego w myśl ustaw o państwowej służbie cywilnej należy im zaliczać czas służby państwowej polskiej dopiero od chwili zgłoszenia się do służby w Państwie Polskiem, względnie od dnia zatwierdzenia na stanowisku przez władze polskie lub od dnia złożenia przysięgi.

Ministerstwo Skarbu wyjaśnia, że stanowisko takie nie jest słuszne.

Należy przedewszystkiem mieć na względzie, że nauczyciele szkół ludowych w b. Galicji pozostawali na służbie krajowej, względnie Wydziału Krajowego, i że ich stosunki służbowe były regulowane odrębnemi ustawami krajowemi, wydanemi przez Sejm krajowy b. Galicji.

Z chwilą rozpadnięcia się b. Austrji, względnie z chwilą wskrzeszenia Państwa Polskiego, nauczyciele ci nie stali się automatycznie funkcjonarjuszami Państwa Polskiego lecz pozostawali nadal na służbie krajowej do czasu zniesienia Sejmu i Wydziału Krajowego, dokonanego ustawą z 30 stycznia 1920 (Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 61). Do tego więc czasu, względnie do chwili złożenia przysięgi służbowej, obowiązującej funkcjonarjuszów polskich, należy uważać tych nauczycieli nie jako funkcjonarjuszów Państwa Polskiego, lecz jako pozostających na służbie krajowej — także w tym wypadku, jeżeli od chwili rozpadnięcia się b. państwa austrjackiego nie pełnili służby z powodu wypadków wojennych (inwazji ukraińskiej).

Za powyższem stanowiskiem przemawiają również względy słuszności, nie można bowiem stawiać w gorszem położeniu tych nauczycieli, którzy zgodnie z rozporządzeniem Polskiej Komisji Likwidacyjnej z 7 listopada 1918 L. 6. ośw., dotyczącem zarządzeń przejściowych w szkolnictwie po rozpadnięciu się Austrji, nie opuścili miejsc służbowych, lecz pozostali na swoich stanowiskach, jakkolwiek nie pełnili służby, bez swej winy — od tych nauczycieli, którzy, będąc w miejscowościach, nie dotkniętych inwazją ukraińską, nie doznali przerwy w służbie nauczycielskiej.

Mając powyższe na uwadze, Ministerstwo Skarbu zarządza: okres czasu od rozpadnięcia się b. Austrji do czasu faktycznego objęcia administracji przez Państwo Polskie na danym terenie, w którym to okresie niektórzy nauczyciele nie pełnili służby bez własnej winy z powodu inwazji ukraińskiej, należy wliczać do wysługi emerytalnej tych nauczycieli, narówni ze służbą nauczycieli, którzy po upadku Austrji pełnili w b. Galicji bez przerwy

służbę nauczycielską w miejscowościach nie dotkniętych działaniami wojennemi.

Ministerstwo Skarbu zauważa jednak, że zaliczenie powyższe nie może być dokonywane na korzyść tych nauczycieli, którzy w czasie inwazji ukraińskiej złożyli przysięgę na wierność i służyli rządowi t. zw. Republiki Zachodnio-Ukraińskiej, gdyż tem samem zerwali oni swój stosunek służbowy w służbie Wydziału Krajowego.

Co do tych ostatnich nauczycieli czas służby po upadku Austrji należy liczyć w dotychczasowy sposób, t. j. od chwili zgłoszenia się do służby w Państwie Polskiem, względnie od dnia zatwierdzenia na stanowisku przez władze polskie lub od chwili złożenia przysięgi w służbie polskiej.

(—) **Jan Około-Kułak**
Dyrektor Departamentu.

Ministerstwo
Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego.

Powyższe wyjaśnienie Ministerstwa Skarbu podaje się do wiadomości i stosowania.

Warszawa, dnia 7 sierpnia 1930 r. (Nr. II-16860/30.

Za Dyrektora Departamentu:
(—) **K. Pieracki**
Naczelnik Wydziału.

124.

Ministerstwo
Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego.

Diety reprezentacyjne.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego opierając się na wyjaśnieniu Ministerstwa Skarbu z dnia 29 lipca 1930 r. L. D. III. 1079/1, podaje do wiadomości co następuje:

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 1930 (Dz. U. R. P. Nr. 25 poz. 224) ustala w § 1 obok podwyższonych ogólnych diet także specjalne diety dla podróży służbowych zagranicznych o charakterze reprezentacyjnym z zastrzeżeniem, że decyzja, czy dana podróż służbowa ma charakter reprezentacyjny, należy do Ministra Spraw Zagranicznych.

Celem uniknięcia zbędnych wniosków do Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie uznawania podróży służbowych zagranicznych za reprezentacyjne, Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Ministerstwem Spraw Zagranicznych powołanem pismem wyjaśniło, że przez podróże służbowe o charakterze reprezentacyjnym należy rozumieć podróże reprezentacyjne w ścisłem tego słowa znaczeniu, jak np.: wizyty Szefów Państwa i Rządu, repre-

zentacje oficjalne Rządu Polskiego zagranicą przy uroczystościach narodowych, wizytach oficjalnych i t. p.

Tak ścisła interpretacja pojęcia podróży reprezentacyjnej jest tembardziej uzasadniona, gdyż wspomnianem na wstępie rozporządzeniem zostały podwyższone także ogólne diety zagraniczne do wysokości zupełnie wystarczającej nietylko na pokrycie kosztów utrzymania, ale także na pewnego rodzaju wydatki reprezentacyjne przy podróżach zagranicznych o charakterze ogólnym.

Warszawa, dnia 11 sierpnia 1930 r. (Nr. I. Prez.-5290/30).

Za Naczelnika Wydziału:
(—) **Dr. Z. Kwiatkowski**
Radca Ministerjalny.

125.

Śląska Rada Wojewódzka

L. RW. 534. z dnia 14. VII. 1930.

Śląska Rada Wojewódzka zatwierdza statut Stacji Badawczej przy Państwowej Szkole Przemysłowej w Bielsku z ważnością od dnia 1 września 1930 r. Tem samem traci swą ważność statut poprzedni, ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Wydziału Ośw. Publ. Nr. 6/7 z 1925 r. poz. 108.

Cennik analiz pozostaje niezmieniony.

Śląska Rada Wojewódzka
Przewodniczący:
w z.:
(—) Żurawski
Wicewojewoda.

STATUT

Stacji Badawczej przy Państwowej Szkole Przemysłowej w Bielsku.

§ 1.

Stacja Badawcza przy Państwowej Szkole Przemysłowej w Bielsku jest instytucją państwową, podlegającą Urzędowi Wojewódzkiemu w Katowicach i korzysta z personelu lokalu Szkoły i jej urządzeń.

Stacja Badawcza posiada własną pieczęć z godłem Państwa Polskiego i napisem: „Stacja Badawcza przy Państwowej Szkole Przemysłowej w Bielsku".

Cel Stacji.

§ 2.

Stacja Badawcza ma służyć:

a) potrzebom nauczania,
b) do pogłębienia wiedzy i ścisłej pracy naukowej badawczej,

c) do badań i ekspertyz odnośnie do surowców, produktów i materjałów przemysłowych.

§ 3.

Stacja wykonywa na zlecenie pisemne lub ustne i za odpowiednią opłatą ekspertyzy i badania dla zakładów przemysłowych, instytucyj państwowych i komunalnych, szkół zawodowych i osób prywatnych.

Badania, oceny i prace naukowe Stacji są wykonywane przez rzeczoznawców zaprzysiężonych. Stacja nie jest odpowiedzialną materjalnie za ścisłość stawianych wniosków. Oceny podpisują rzeczoznawca, kierownik Stacji i dyrektor szkoły.

§ 4.

Zarząd Stacji techniczny i personalny należy do Dyrektora Państwowej Szkoły Przemysłowej w Bielsku.

§ 5.

Kierownika Stacji mianuje Śląska Rada Wojewódzka.

§ 6.

Oprócz kierownika w skład personelu Stacji mogą być powołani w charakterze rzeczoznawców, asystentów, laborantów, i służby osoby z pośród personelu Państwowej Szkoły Przemysłowej. Pozatem do wykonywania badań i prac Stacji będą zaproszeni w miarę potrzeby, rzeczoznawcy nie należący do personelu szkolnego.

Wszyscy rzeczoznawcy Stacji Badawczej składają wobec Dyrekcora Szkoły i dwu świadków przysięgę wykonywania wszelkich badań, prac i zleceń Stacji zgodnie z sumieniem własnem, o czem Dyrektor szkoły spisuje protokół: protokół podpisuje zaprzysiężony rzeczoznawca, Dyrektor szkoły i dwu świadków.

Rada Opiekuńcza Stacji.

§ 7.

Utrzymywanie ścisłego Związku pomiędzy Stacją a przemysłem oraz przyczynianie się do prawidłowego funkcjonowania Stacji i jej rozwoju jest zadaniem Rady Opiekuńczej Państwowej Szkoły Przemysłowej w Bielsku, która w tych sprawach obraduje w składzie zwyczajnym, powiększonym

1) o przedstawiciela Śląskiej Rady Wojewódzkiej,
2) Delegata Wyższego Urzędu Górniczego,
3) Delegata Intendantury D. O. K.,
4) Kierownika Stacji Badawczej.

Fundusz, opłaty i wydatki Stacji.

§ 8.

Fundusze Stacji składają się:

a) z funduszu obrotowego przekazanego przez Wydział Oświecenia Publicznego,

b) z opłat pobieranych za wykonywanie badań i prac wskazanych w § 3,

c) z darowizn ze strony przemysłu i poszczególnych obywateli.

§ 9.

Obracanie funduszami i rachunkowość prowadzone są na zasadach ustalonych przez Ministerstwo W. R. i O. P. dla funduszu obrotowego i warsztatów szkolnych według przepisów zatwierdzonych przez to Ministerstwo.

Wysokość opłat za wykonywanie badań oraz zużytkowanie opłat na zakup materjałów, potrzebnych do prowadzenia Stacji i honorarja dla wykonawców zatwierdza Śląska Rada Wojewódzka.

Uzupełnienie statutu Rady Opiekuńczej.

Do § 2.

Pkt. 5a. Opiekowanie się Stacją Badawczą przy zakładzie przez utrzymanie ścisłego związku pomiędzy Stacją a przemysłem oraz przyczynianie się do prawidłowego funkcjonowania Stacji i jej rozwoju. Zakres działania Stacji określa osobny statut zatwierdzony przez Śląską Radę Wojewódzką, pkt. 5 b. wyjednywanie zamówień dla warsztatów i stacji Badawczej oraz pomoc w zbywaniu wyrobów szkolnych.

§ 3.

Pkt. 4. wglądanie w prace Stacji oraz wyrażanie opinji o działalności Stacji.

126.

Śląski Urząd Wojewódzki
Wydział Oświecenia Publicznego.

L. O. P. I-1486/5/30. z dnia 15 lipca 1930 r.

W sprawie wykazu szkół prywatnych w Województwie Śląskiem, w których nauka uprawnia w roku szkolnym 1930/31 do zwrotu opłat szkolnych.

Powołując się na reskrypt Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 23. czerwca 1930 r. Nr. I-Prez. 4320/30. podaję do wiadomości wykaz szkół prywatnych w Województwie Śląskiem, w których nauka uprawnia w roku szkolnym 1930/31 do zwrotu opłat szkolnych w myśl ustępu trzeciego art. 10 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) względnie art. 6 § 1 ustawy z dnia 5. grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnym i administracyjnem, oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107).

Wykaz ten obowiązuje na rok szkolny 1930/31 z tem zastrzeżeniem, że w szkołach handlowych uprawiane do zwrotu opłat szkolnych nie odnosi się do klas przygotowawczych.

Funkcjonarjusze państwowi będą zwolnieni na okres roku szkolnego 1930/31 od obowiązku przedłożenia zaświadczeń o braku wolnych miejsc w szkołach państwowych. (Rozp. Pana Prezesa Rady Ministrów z dnia 31. maja 1930 r.).

Za Wojewodę:
Dr. Koczwara mp.
w z. Naczelnika Wydziału.

WYKAZ

szkół prywatnych w Województwie Śląskiem, w których nauka uprawnia w roku szkolnym 1930/31 do zwrotu opłat szkolnych:

1. Rybnik: Gimnazjum żeńskie S. S. Urszulanek.
2. Bielsko: Prywatne seminarjum nauczycielskie żeńskie Ubogich SS. Szkolnych de Notre Dame.
3. „ Prywatne seminarjum nauczycielskie koedukacyjne ewangelickie.
4. „ Średnia Szkoła Zawodowa Macierzy Szkolnej.
5. „ Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Izby Handlowej w Katowicach.
6. Katowice: Szkoła Zawodowa Żeńska T-wa Polek na Województwo Śląskie.
7. „ Szkoła Budownictwa Związku Samodzielnych Polskich Budowniczych na Śląsku.
8. „ 3-klas. Koedukacyjna Miejska Szkoła Handlowa.
9. „ Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Izby Handlowej w Katowicach.
10. „ Wyższy Kurs Handlowy Towarzystwa Szerzenia Wiedzy Handlowej w Katowicach.
11. Król.-Huta: 3-klasowa Koedukacyjna Miejska Szkoła Handlowa.
12. „ 3-klasowe Koedukacyjne Miejskie Gimnazjum Handlowe.
13. „ Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Izby Handlowej w Katowicach.
14. „ Wojewódzka Szkoła Mechaniczna i Hutnicza.
15. Mysłowice: Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Izby Handlowej w Katowicach.
16. Rybnik: Średnia Szkoła Zawodowa Zgrom. SS. Urszulanek.
17. „ Seminarjum Zawodowe Nauczycielek Zgrom. SS. Urszulanek.
18. „ 4-letnia Koedukacyjna Szkoła Handlowa Izby Handlowej w Katowicach.

19. Rybnik: Jednoroczna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Izby Handlowej w Katowicach.
20. Skoczów: Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Izby Handlowej w Katowicach.
21. Tarn.-Góry: Szkoła Zawodowa Żeńska Narodowej Org. Kobiet.
22. „ Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Izby Handlowej w Katowicach.
23. „ Szkoła Górnicza Górnośląskiego Związku Przemysłowców Górniczo-Hutniczych.
24. Wodzisław: Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Izby Handlowej w Katowicach.

127.

WIADOMOŚCI OSOBISTE.

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zamianował:

Józefa Dobrowolskiego, kontrolera w VIII. st. sł., naczelnikiem rachuby w VII st. sł. z dniem 1 lipca 1930 r. (Nr. I. Prez. 3892/30 z 6. VI. 1930 r.),

Kazimierza Weyde'go, urzędnika w VIII. st. sł., (Nr. I. Prez. 3892/30 z 6. VI. 1930 r.),

Władysława Lincę, kierownika publicznej szkoły powszechnej im. Marszałka Piłsudskiego w Katowicach, prowizorycznym zastępcą inspektora szkolnego okręgu powiatowego Rybnik III w Wodzisławiu. (Nr. II-12682/30 z 5. VI. 1930 r.).

Pan Wojewoda Śląski mianował:

Wojciecha Matogę, kontraktowego funkcjonarjusza państwowego, prowizorycznym sekretarzem w IX. st. sł. w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim.

Pan Wojewoda Śląski dopuścił do służby przygotowawczej w Śląskiem Urzędzie Wojewódzkim z przydziałem do Wydziału Oświecenia Publicznego:

Felicję Kellerównę na stanowisko urzędnika rachunkowego II. kat. w państwowej służbie.

128.

ORGANIZACJA SZKÓŁ.

Szkoły średnie ogólnokształcące.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, opierając się na postanowieniach §§ 2 i 3 rozporządzenia z dnia 1 maja 1929 r. Nr. II—2875/29 (Dz. Urzęd. Min. W. R. i O. P. Nr. 6, poz. 75), nadał: gimnazjum żeńskiemu Zgromadzenia S. S. Urszulanek w Rybniku pełne prawa gimnazjów państwowych począwszy od

roku szkolnego 1930/31 (zarządzenie z dnia 15 maja 1930 r. Nr. II-10424/30).

Szkoły powszechne:

Wydział Oświecenia Publicznego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego podniósł stopień organizacyjny następujących szkół powszechnych. z ważnością od dnia 1 września 1930 r.

1) 6-kl. publicznej szkoły powszechnej w Łaziskach Dolnych na 7-klasową. (L. O. P. II-100/62).
2) 4-kl. publ. szkoły powszechnej w Kryrach na 5-klasową. (L. O. P. II-10062).
3) 4-kl. publ. szkoły powszechnej w Ochojcu na 5-klasową. (L. O. P. II-10062).
4) 2-kl. publ. szkoły powszechnej w Zgoni na 3-klasową. (L. O. P. II-10062).
5) 2-klasowej szkoły powszechnej w Zawiści na 3-klasowa. (L. O. P. II-10062).
6) 6-klasowej szkoły powszechnej w Kolonii Boera na 7-klas. (L. O. P. II-10073).
7) 4-klasowej szkoły powszechnej w Frydku na 5-klasową. (L. O. P. II-9959).

Wydział Oświecenia Publicznego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego przyznał z dniem 1. września 1930 r.:

1) publicznej szkole powszechnej w Jankowicach, pow. rybnickiego. dziewiąty etat nauczycielski, systemizując równocześnie te szkołę jako 8-klasową z jednym oddziałem równoległym. (L. O. P. II- 9955 z 28. VIII. 1930).
2) publicznej szkole powszechnej w Gierałtowicach dziewiąty etat nauczycielski. systemizując równocześnie tę szkołę jako 8-klasową. z jednym oddziałem równoległym. (L. O. P. II-10020 z 28. VIII. 1930).
3) publicznej szkole powszechnej w Żorach czternasty etat nauczycielski, systemizując równocześnie tę szkołę jako 8-klasową z sześcioma oddziałami równoległemi (L. O. P. II-6578/1 z 28. VIII. 1930 r.).
4) publicznej szkole powszechnej w Popielowie, ósmy etat nauczycielski, systemizując równocześnie tę szkołę jako 7-klasową z jednym oddziałem równoległym. (L. O. P. II-10018 z 28. VIII. 1930 r.),
5) 7-klasowej publicznej szkole powszechnej w Koszęcinie ósmy etat nauczycielski (L. O. P. II-10056 z 3. IX. 1930 r.).

Wydział Oświecenia Publicznego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego nadał prawo publiczności na rok szkolny 1930/31 pry-

watnej 5-klasowej żeńskiej szkole powszechnej i 3-klasowej wydziałowej z niemieckim językiem nauczania Ubogich S. S. Szkolnych de Notre Dame w Bielsku, z ograniczeniem tego prawa do uczenia własnego zakładu. (L. O. P. II-6492/30 z 22. VII. 1930 r.)

Wydział Oświecenia Publicznego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego nadał prawo publiczności na rok 1930/31 prywatnej 5-klasowej żeńskiej szkole powszechnej i 3-klasowej szkole wydziałowej z polskim językiem nauczania Ubogich Sióstr de Notre Dame w Strumieniu. (L. O. P. II-6498 z dnia 22. sierpnia 1930 r.).

Wydział Oświecenia Publicznego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego nadał prawo publiczności na rok 1930/31 5 kl. szkole prywatnej żydowskiej szkole powszechnej z językiem nauczania polskim w Bielsku. (L. O. P. II-6493 z 22. VIII. 1930 r.).

129.

KONKURSY.

Wydział Oświecenia Publicznego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego ogłasza konkurs na następujące posady **kierowników szkół powszechnych:**

1) 8-kl. publicznej szkoły powszechnej w **Starych Hajdukach** w powiecie świetochłowickim (mieszkanie służbowe).
2) 8-kl. publicznej szkoły powszechnej I. w **Orzegowie** w powiecie świętochłowickim.
3) 8-kl. publicznej szkoły powszechnej I. w **Mysłowicach** w powiecie katowickim.
4) 6-kl. publicznej szkoły powszechnej w **Goczałkowicach,** w powiecie pszczyńskim — posada połączona z organistostwem.
5) 5-kl. publicznej szkoły powszechnej w **Pielgrzymowicach,** w powiecie pszczyńskim — posada połączona z organistostwem.
6) 3-kl. publicznej szkoły powszechnej w **Jaroszowicach** w powiecie pszczyńskim (mieszkanie służbowe i ogród).
7) 3-kl. publicznej szkoły powszechnej katolickiej w **Kobielicach,** w powiecie pszczyńskim (mieszkanie służbowe i ogród).

Podania należycie udokumentowane należy wnosić drogą służbową do Wydziału Oświecenia Publicznego do dnia 15. listopada 1930 r.

130.

WYDAWNICTWA

I. Ministerstwo W. R. i O. P. zatwierdziło do użytku szkolnego następujące wydawnictwa:

I. Podręczniki:

Arct-Golczewska M. i Kołodziejczykowie J. i T., Podręcznik botaniki. Wyd. XI. Warszawa, M. Arct, 1929 — dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących oraz seminarjów nauczycielskich (Nr. II. 23624/29);

F a l s k i M., Elementarz powiastkowy dla dzieci. Wyd. XI. Lwów Książnica-Atlas, 1930 — dla uczniów I oddziału szkół powszechnych (Nr. II. 11539'30);

F a l s k i M., Pierwsza czytanka dla dzieci. Wydanie VI. Lwów, Książnica-Atlas. 1930 — dla uczniów II. oddziału szkół powszechnych (Nr. II. 11539'30);

F r ą c z k i e w i c z A. i B e d n a r o w s k i A., Pierwsza książka łacińska. Wyd. II. Lwów, Książnica-Atlas 1928 — dla uczniów gimnazjów typu klasycznego (Nr. II. 11539'30);

H a l a u n b r e n n e r M., Ćwiczenia praktyczne z fizyki w szkole średniej. Optyka. Lwów, Książnica-Atlas, 1930 — podręcznik pomocniczy dla szkół średnich ogólno-kształcących, seminarjów nauczycielskich oraz szkół technicznych (Nr. II. 4099'30);

K n a p c z y k ó w n a J., Początki języka angielskiego. Dla szkół powszechnych i średnich. Część druga. Wyd. II. Lwów, Książnica-Atlas, 1929 — dla uczniów szkół powszechnych oraz ogólnokształcących (Nr. II. 17279/29);

K o s i ń s k i W. k s., Metodyka nauczania religji czyli katechetyka. Sandomierz, Księgarnia P. Chodakowskich 1929 — dla uczniów seminarjów nauczycielskich (Nr. II. 28012/29);

K o t St., Źródła do historji wychowania. (Wybór). Część I: Od starożytnej Grecji do końca wieku XVII. Warszawa, Gebethner i Wolff, 1929 — dla uczniów zakładów kształcenia nauczycieli (Nr. II. 26325/29);

Ł o m n i c k i A., Tablice matematyczno-fizyczne czterocyfrowe do użytku szkół średnich. Wyd. II. Lwów, Książnica-Atlas, 1930 — dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich oraz szkół zawodowych (Nr. II. 11539/30);

M i h u ł o w i c z J., Arytmetyka i algebra. Podręcznik dla seminarjów nauczycielskich. Część I. Wyd. II. Lwów, Książnica-Atlas, 1929 — podręcznik dla uczniów I. kursu seminarjów nauczycielskich, książka pomocnicza dla nauczycieli szkół powsz. i zawodowych (Nr. II. 11539/30);

N a n k e C z., Historja nowożytna. Podręcznik dla kas wyższych szkół średnich. Część druga. Od pierwszego rozbioru Polski i wybuchu rewolucji francuskiej do czasów najnowszych. Wyd. V. Lwów, Książnica-Atlas, 1929 — dla uczniów gimnazjum wyższego (Nr. II. 11539/30);

P r ó c h n i c k i F. i W o j c i e c h o w s k i K., Wypisy polskie dla szkół średnich. Tom IV. (Na klasę czwartą). Wyd. VIII. Lwów, Książnica-Atlas, 1929 — dla uczniów IV klasy szkół średnich ogólnokształcących oraz uczniów seminarjów nauczycielskich (Nr. II. 11539/30);

S p o r z y ń s k i K. i W y c z a ł k o w s k i W. J., Fizyka do użytku szkół średnich. Tom I. Mechanika. (Część pierwsza). Ciepło. Wyd. VIII. Warszawa, M. Arct, 1929 — dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących oraz technicznych (Nr. II. 27383/29);

S z c z e p a ń s k i J., Wypisy łacińskie do użytku szkół średnich. Wyd. IV. Lwów, Książnica-Atlas, 1928 — dla uczniów gimnazjów typu humanistycznego i klasycznego (Nr. II. 11539/30);

Szydelski S. ks. i ks. Thullie K., Dzieje Objawienia Bożego w Starym Testamencie. Podręcznik dla I klasy gimnastycznej. Wyd. II. Lwów, Książnica-Atlas, 1929;

Szydelski S. ks. i ks. Thullie K., Dzieje Objawienia Bożego w Nowym Testamencie. Część pierwsza. Wyd. III. Lwów, Książnica-Atlas, 1929 — dla uczniów gimnazjum niższego (Nr. II. 11539/30);

Tync S. i Gołąbek J., Czytanki polskie dla IV. oddziału szkoły powszechnej. Wyd. II. Lwów, Książnica-Atlas, 1930 — dla uczniów IV oddziału szkół powszechnych (Nr. II. 11539/30);

Witwicki Wł., Zarys psychologji. Podręcznik dla uczniów szkół średnich i seminarjów nauczycielskich. Wyd. II. Lwów, Książnica-Atlas, 1929 — dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących oraz seminarjów nauczycielskich (Nr. II. 27471/29);

Wojciechowski K., Wielcy pisarze polscy. Wypisy na klasę VII szkół powszechnych. Wyd. IV. Lwów, Książnica-Atlas, 1929 — dla uczniów szkół powszechnych (Nr. II. 11539/30).

II. Wydania autorów:

Eichendorff J. E., Aus dem Leben eines Taugenichts. Oprac. J. Ippoldt. Bibljoteczka niemiecka. Lwów, Książnica-Atlas, 1930 — lektura uzupełniająca dobrowolna dla uczniów VI. klasy szkół średnich ogólnokształcących oraz III lub IV kursu seminarjów nauczycielskich (Nr. II. 6449/30);

Grimm J. u. W., Kinder- und Hausmärchen. Opracował K. Zagajewski. Część I. Bibljoteczka Niemiecka. Lwów, Książnica-Atlas, 1929;

Grimm J. u. W., Kinder- und Hausmärchen. Opracował K. Zagajewski. Część II. Bibljoteczka Niemiecka. Lwów, Książnica-Atlas, 1929 — lektura uzupełniająca dobrowolna dla uczniów IV klasy szkół średnich ogólnokształcących (Nr. II. 11539/30);

Mickiewicz A., Dziady drezdeńskie. Oprac. H. Schipper. Część I: Tekst. Część II: Objaśnienia i przypisy. Warszawa, Bibljoteka Polska, 1929 — lektura podstawowa dla uczniów VII klasy szkół średnich ogólnokształcących oraz IV kursu seminarjów nauczycielskich. (Nr. II. 30923/29);

Mickiewicz A., Wybór drobnych utworów. Oprac. K. Górski. Część I: Tekst. Część II: Objaśnienia i przypisy. Warszawa, Bibljoteka Polska, 1930 — lektkura podstawowa dla uczniów klasy VII szkół śred-
Polska, 1930 — lektura podstawowa dla uczniów klasy VII szkół śred-
(Nr. II. 6450/30);

Pasek J. Chr., Pamiętniki. (Wybór). Oprac. A. Kaznowski. Część I: Tekst. Część II: Objaśnienia i przypisy. Warszawa, Bibljoteka Polska, 1929 — lektura uzupełniająca dla uczniów VI klasy szkół średnich ogólnokształcących oraz III kursu seminarjów nauczycielskich (Nr. II. 30923/29);

III. Wydawnictwa pomocnicze:

Jeleńska L., Metodyka pierwszych lat nauczania. Wyd. II. Bibljoteka dzieł pedagogicznych. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1927 — dla nauczycieli szkół powszechnych (Nr. II. 6246/28);

Kubicki P. ks. biskup, Katechizm dla uczącej się młodzieży katolickiej. Wyd. III. Sandomierz, nakł. autora, 1929 — dla nauczycieli religji rzymsko-katolickiej (Nr. II. 17471/30);

Nawroczyński B., Swoboda i przymus w wychowaniu. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1929 — lektura pomocnicza w zakładach kształcenia nauczycieli (Nr. II. 11651/30):

Piaget J., Mowa i myślenie u dziecka. Przełożyła J. Kołuszka. Lwów-Warszawa. Książnica-Atlas, 1929 — lektura pomocnicza na Wyższych Kursach Nauczycielskich i w Pedagogjach (Nr. II. 27472/29);

Portret p. t. Jan Kochanowski (1530—1584). Rysował J. Matejko. Rytował J. Holewiński. Nakł. Tygodnika Illustrowanego — dla szkół wszelkich typów (Nr. II. 12462/30);

Rowid H., Psychologja pedagogiczna. Podręcznik dla młodzieży przygotowującej się do zawodu nauczycielskiego. Wyd. II. Kraków, skł. gł. Gebethner i Wolff, 1930 — dla uczniów zakładów kształcenia nauczycieli (Nr. II. 2797/30);

Taubenschlag R., System daltoński. Rekonstrukcja planu Zalety. Wady. Wskazania. Warszawa, 1929. Skład gł. w Domu Książki Polskiej — lektura pomocnicza dla uczniów zakładów kształcenia nauczycieli. (Nr. II. 22746/29);

Zienkowski W. W., Psychologja dziecięctwa. Przełożył P. Macewicz. Lwów, Książnica-Atlas, 1929 — lektura pomocnicza w zakładach kształcenia nauczycieli (Nr. II. 14698/29);

Zipper A., Geschichte der deutschen Literatur. Złoczów, nakł. W. Zuckerkandla, 1929 — lektura uzupełniająca dobrowolna dla uczniów VII—VIII klasy szkół średnich ogólnokształcących (Nr. II. 21668/29).

IV. Książki do bibljotek:

Bogusławski Antoni, Jak Kaczorek Kwaczorek przez Gdańsk do Gdyni popłynął. Ilustrował Mikołaj Wisznicki. Wyd. Płomyka. Warszawa, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 7—9 (Nr. II. 4589/30);

Buyno-Arctowa, Na wakacjach w Zalesiu. Ryciny wykonała W. Romeykówna. Wydanie II. Warszawa, M. Arct, 1923 — do Bibljotek szkolnych dla dzieci lat 9—11 (Nr. II. 5794/30);

Buyno-Arctowa, Wieś szczęśliwa. Powieść. Z 52 rys. M. Romeykówny. Warszawa, M. Arct, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 11—15 (Nr. II. 6757/30);

Chmielewski Jerzy, Angola. Notatki z podróży po Afryce. Warszawa, M. Arct, 1929 — do bibljotek szkolnych dla młodzieży od lat 15 (Nr. II. 568/30);

Conrad Joseph, Między lądem a morzem. Uśmiech szczęścia. Ukryty sojusznik. Freja z siedmiu wysp. Wyd. II, Warszawa, Dom Książki Polskiej, 1929 — do bibljotek szkolnych dla młodzieży powyżej lat 15 z uwagą, że nadaje się dla młodzieży dojrzalszej (Nr. II. 3950/30);

Conrad Joseph, Nostromo. Powieść z pobrzeża morskiego. Z przedmową autora. Przełożył Stanisław Wyrzykowski. Warszawa, Dom Książki Polskiej, 1928 — do bibljotek szkolnych dla starszej młodzieży powyżej lat 15 (Nr. II. 3217/30);

C o n r a d J o s e p h, Zwycięstwo, Przełożyła Aniela Zagórska. Wyd. Zakałdu Narodowego im. Ossolińskich, 1928 — do bibljotek szkolnych dla młodzieży powyżej lat 15 z uwagą, że nadaje się dla młodzieży dojrzalszej (Nr. II. 332/30);

C o s t e r G., Psychoanaliza w zastosowaniu do ludzi normalnych. Przeł. M. Górska. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1929 — do bibljotek szkolnych zakładów kształcenia nauczycieli (Nr. II. 885/30);

D ę b i c k i T a d e u s z, Moienzi Nzadi. U wrót Konga. Z 10 ilustracjami i okładką Kamila Mackiewicza. Warszawa. Gebethner i Wolff, 1928 — do bibljotek szkolnych dla starszej młodzieży powyżej lat 15 (Nr. II. 8301/30);

D y n o w s k a M a r j a, Mała ogrodniczka. Wydanie III ozdobne. Rysunki A. Gr. Ostrowskiej. Warszawa, M. Arct, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 9—11 (Nr. II. 5799/30);

Gdańsk. Przeszłość i teraźniejszość. Praca zbiorowa pod redakcją St. Kutrzeby. Lwów, Zakład Nar. im. Ossolińskich, 1928 — do bibljotek uczniowskich szkół średnich ogólnokształcących (Nr. II. 6823/30);

G o u l d J o a n n a, Gwiazda Przewodnia. Tłum. z angielskiego Z. Hartingh. Wyd. VII. Warszawa, M. Arct, 1930 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 11—15 (Nr. II. 7207/30);

G r a b o w s k i J a n, Europa. Prawdziwa historja o kotce z 16 rysunkami. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 7—9 (Nr. II. 3813/30);

G r o t o w s k a H e l e n a, W miasteczku. Ilustrował Radlicz. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 11—15 (Nr. II. 14874/29);

G r o t o w s k a H e l e n a, Zwierzęta juczne i pociągowe w obcych krajach. Część II. Po~nań, Księgarnia św. Wojciecha, 1930 — do bibljotek uczniowskich szkół powszechnych oraz niższego gimnazjum (Nr. II. 1472/30);

K ł o s o w s k i M., Polityka Rzymian względem narodów podbitych. Warszawa, M. Arct, 1928;

B a r a n o w s k i I., Królestwo Jerozolimskie. Warszawa, M. Arct;

C h e l i ń s k i S., Rzeczpospolita Wenecka. Warszawa, M. Arct, 1919 — do bibljotek uczniowskich szkół średnich ogólnokształcących (Nr. II. 6946/30);

K o ł o d z i e j c z y k J., Ćwiczenia z morfologji roślin. II. Morfologja kwiatów i owoców. Warszawa, M. Arct, 1930 — do bibljotek uczniowskich szkół średnich ogólnokształcących oraz seminarjów nauczycielskich (Nr. II. 28421/29);

K o n a r s k i K a z i m i e r z, Kultura polska na Rusi. Warszawa, M. Arct, 1918;

K o n a r s k i K a z i m i e r z, Anna Jabłonowska, reformatorka życia społecznego w Polsce w XVIII wieku. Warszawa, M. Arct, 1918 — do bibljotek szkół powszechnych i średnich ogólnokształcących (Nr. II. 8556/30);

Konarski Kazimierz, Musi być. Obrazki z powstania 1863 r. Ilustrował Sopoćko. Warszawa, nakł. Naszej Księgarni, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 11—15 (Nr. II. 4585/30;

Konopnicka M., Szkolne przygody Pimpusia Sadełko. Wierszem opowiedziała... Rysunki wykonał B. Nowakowski. Warszawa, M. Arct, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci do lat 9 (Nr. II. 4670/30);

Kozicki Wł., Władysław Jarocki. Z 32 reprodukcjami. Monografje artystyczne. Tom XVI. Warszawa, Gebethner i Wolff, 1928 — do bibljotek szkolnych (Nr. II. 8851/30);

Kraszewski J. I., Zygmuntowskie czasy. Powieść z roku 1572. „Powieści historyczne" t. XLII, XLIII, XLIV. Warszawa, M. Arct, 1929 — do bibljotek szkolnych dla młodzieży powyżej lat 15 (Nr. II. 3334/30);

Kwiateczki Boże. Promienny żywot harcerza Jędrusia de Thaye. Opracowała A. Szottowa. Poznań, Księgarnia św. Wojciecha;

Kwiateczki Boże. Siostrzyczka Aniołów. Anusia de Guigne. Opracowała A. Szottowa. Poznań, Księgarnia św. Wojciecha;

Kwiateczki Boże. Mały miłośnik Jezusa i Marji. Ludwiś Mancha. Opracowała A. Szottowa. Poznań, Księgarnia św. Wojciecha;

Kwiateczki Boże. Żołnierzyk Chrystusowy. Wicio de Fontgalland. Opracowała A. Szottowa. Poznań, Księgarnia św. Wojciecha;

Kwiateczki Boże. U progu służby Bożej. Żywot Andrzejka Milliota. Opracowała A. Szottowa. Poznań, Księgarnia św. Wojciecha;

Kwiateczki Boże. Mała Nelli. Biały kwiatek eucharystyczny. Opracował ks. E. Nawrowski. Wyd. II. Poznań, Księgarnia św. Wojciecha — do bibljotek uczniowskich szkół powszechnych oraz niższych klas szkół średnich ogólnokształcących (Nr. II. 5206/30);

Makuszyński Kornel, O dwóch takich, co ukradli księżyc. Powieść dla młodzieży z 8 ilustracjami i barwną okładką K. Sopoćki. Warszawa, Gebethner i Wolff, 1928 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 11—15 (Nr. 6759/30);

Małachowski St., Zawisza Czarny. Szkic do wykładu popularnego. Warszawa, „Księgarnia Polska" Tow. Pol. Macierzy Szkolnej, 1929 — dla bibljotek uczniowskich szkół powszechnych i średnich ogólnokształcących (Nr. II. 3608/30);

Nowaczyk St. i Bandura L., Historja w szkole powszechnej. Materjał i wskazówki metodyczne dla oddziału trzeciego. Poznań, nakł. Księgarni Szkolnej, 1930 — do bibljotek seminarjów nauczycielskich, szkół ćwiczeń oraz kursów nauczycielskich (Nr. II. 1042/30);

Or-Ot., Bal i koncert u Sikorki. Ilustrowała A. Gr. Ostrowska. Warszawa, M. Arct, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 7—9 (Nr. II. 5983/30);

Piątek J., Zasady przyzwoitego zachowania się młodzieży szkolnej. Wyd. III. Lwów, Książnica-Atlas, 1930 — do bibljotek szkół męskich wszelkich typów (Nr. II. 29303/29);

Porazińska J., Kichuś Majstra Lepigliny. Z rysunkami A. Gawińskiego. Wyd. IV. Warszawa, M. Arct, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci od lat 11 do 15 (Nr. II. 4543/30);

Porazińska Janina, Kopciuszek. Z obrazkami Bobińskiego. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 9—11 (Nr. II. 5982/30;

Psychologja indywidualna Alfreda Adlera jako metoda pracy wychowawczej w szkole. I. Rondthaler Ad., Trzy odczyty. II. Simon A. i Seelmann K., Z praktyki szkolnej. Spolszczył Ad. Rondthaler. Wyd. drugie. Warszawa. Skład gł. Księgarnia J. Lisowskiej — do bibljotek szkolnych zakładów kształcenia nauczycieli (Nr. II. 23775/29);

Pudłowski Tadeusz, Zochna w krainie śnieżek. Przygody wierszem. Obrazki wykonała Sybilla Olfers. Warszawa, M. Arct — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 7—9 (Nr. II. 5417/30);

Radwanowa Helena, Jacuś. Gramatyka — Ostrowska. Warszawa, M. Arct, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci od lat 7—9 (Nr. II. 5907/30);

Reuttówna Marja, Dziecko polskie w niewoli. (Garść wspomnień). Bibljoteka Książek Błękitnych, Nr. Nr. 74 i 75. Warszawa, 1930 — do bibljotek szkolnych dla dzieci lat 11—15 (Nr. II. 3330/30);

Rutkowski St., Odsiecz Lwowa w listopadzie 1918 r. Lwów. Zakład Nar. im. Ossolińskich, 1926 — do bibljotek szkół wszelkich typów (Nr. II. 8564/30);

Sinko Tadeusz, Od Olimpu do Olimpji. Wrażenia i rozważania z podróży greckiej. Lwów, Książnica-Atlas, 1928 — dozwolona dla młodzieży powyżej lat 15 i polecona dla bibljotek gimnazjalnych (Nr. II. 12332/28).

Szafer W., Życie kwiatów. (Zarys biologji kwiatów). Lwów, K. S. Jakubowski, 1927 — do bibljotek uczniowskich szkół średnich ogólnokształcących oraz seminarjów nauczycielskich (Nr. II. 4175/30);

Świderska Marja, Z krwawych dni. (Opowiadanie z wieku XVIII). Kraków, Towarzystwo Szkoły Ludowej, 1929 — do bibljotek szkolnych dla dzieci w wieku od lat 11—15 (Nr. II. 3210/30);

Taubenschlag R., O jednostronności niektórych poczynań pedagogicznych współczesnej epoki. Krytyka zasad nowoczesnego wychowania. Próba syntezy. Warszawa, skład główny w Domu Książki Polskiej, 1930 — do bibljotek słuchaczy kursów nauczycielskich, pedagogjów i zakładów dokształcających dla nauczycieli (Nr. II. 2730/30);

Umiński Władysław, Znojny chleb. Wydanie III z ilustracjami E. Lindemana. Warszawa. Gebethner i Wolff, 1928 — do bibljotek szkolnych dla dzieci od lat 11—15 (Nr. II. 5205/30);

Żmichowska Narcyza, Poganka, oprac. Tadeusz Boy-Żeleński. Bibljoteka Narodowa. Serja I. Kraków, Krakowska Spółka Wydawnicza, 1930 — do bibljotek szkolnych dla młodzieży powyżej lat 15 (Nr. II. 32063/29);

Żmichowska Narcyza, Poganka. Powieść przy kominkowym ogniu opowiadana. Warszawa, Dom Książki Polskiej, 1930 — do bibljotek szkolnych dla młodzieży od lat 15 (Nr. II. 3611/30).

II. Ministerstwo W. R. i O. P. zwraca uwagę na następujące wydawnictwa:

„Koniński K., Szkoła na miarę. (Projekt szkoły średniej indywidualizującej). Lwów, Książnica-Atlas, 1929". (Nr. II. 15030/29).

„Korzon T., Dzieje wojen i wojskowości w Polsce. Wyd. II, Tom I i II: Epoka przedrozbiorowa. Tom III: Dokończenie epoki przedrozbiorowej. Epoka porozbiorowa. Rozdział o broni i uzbrojeniu oraz Epokę porozbiorową oprac. Br. Gembarzewski. Lwów, Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1923".

Klasyczna ta monografja o dziejach oręża i militarnej polityki Polski jest najobszerniejszem źródłem wiadomości i poważną pomocą dla nauczyciela—historyka. (Nr. II. 9183/30).

„Neofilolog. Czasopismo Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego. Warszawa — Kraków — Lwów. Skład główny: Książnica-Atlas".

Jest to pierwszy i jedyny dotąd organ poświęcony wyłącznie językom obcym nowożytnym i ich nauczaniu w szkołach (Nr. II. 4416/30).

„Podręcznik do zbieraania i konserwowania zwierząt należących do fauny polskiej. Praca zbiorowa. Redagował dr. W. Poliński. Warszawa. Wyd. Państwowego Muzeum Zoologicznego 1921—1929".

Praca daje, prócz wskazówek do zbierania i konserwowania zwierząt, najważniejsze zasady biologji, wiadomości z morfologji, klucze do określenia i literaturę przedmiotu; zawiera obfite źródło tematów, nadających się do opracowywania w szkole. (Nr. II. 12193/29).

„Teatr Szkolny. Powszechna Wystawa Krajowa. Poznań. Maj—Wrzesień 1929 r."

Wydawnictwo to zawiera wskazówki co do wyboru repertuaru w teatrach szkolnych i pobudza do prób w tej dziedzinie (Nr. II. 2098/30).

131.

KOMUNIKATY.

W sprawie wytwórni sprzętów optycznych p. f. H. Kolberg i S-ka w Warszawie.

Ministerstwo zwraca uwagę, że jedyną krajową wytwórnią sprzętów optycznych jest firma H. Kolberg i S-ka w Warszawie. Przy zakupywaniu przeto sprzętu optycznego należy zakupywać sprzęt optyczny w tej firmie bądź bezpośrednio bądź pośrednio, przyczem pochodzenie sprzedawanego w handlu towaru winno być sprawdzane.

(Nr. II. 9162/30).

W sprawie III Kursu w Genewie na temat „Comment faire connaître la Société des Nations et développer l'esprit de coopération internationale".

W czasie od 28 lipca do 2 sierpnia b. r. odbędzie się w Genewie na temat powyższy 3-ci kurs, zorganizowany, przez Międzynarodowe Biuro Wychowania. Program szczegółowy przewiduje konferencje połączone z dyskusjami i wycieczki, a mianowicie:

Poniedziałek, 28 lipca: godz. 9: Prof. Jan Piaget odczyt na temat: Rozwój poczucia solidarności u dziecka; godz. 10^{30}: M. Vigier: odczyt na temat: Organizacja i działalność Ligi Narodów; godz. 14: Wycieczka statkiem po jeziorze; godz. 17^{30}: Prof. Ernest Bovet: Lekcja praktyczna o Lidze Narodów; godz. 20^{30}: Prof. Jan de la Harpe: Konflikt nacjonalizmu i internacjonalizmu.

Wtorek, 29 lipca: godz. 9: Prof. Ed. Claparède: Psychologja i współpraca międzynarodowa: godz. 10^{30}: p-na A. Colin: Liga Narodów, a opieka nad dzieckiem; godz. 15: Zwiedzenie Sekretarjatu Ligi Narodów, z objaśnieniami; godz. 17^{30}: p-na L. Schmidt (Polska): Nauczanie historji pracy; godz. 20^{30}: Wyświetlanie filmów: Liga Narodów na filmie.

Środa, 30. lipca: godz. 9: Prof. J. Piaget: Poczucie sprawiedliwości u dziecka; godz. 10^{30}: William Rappard: Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości; godz. 15: Zwiedzanie Międzynarodowego Biura pracy, z objaśnieniami; godz. 17^{30}: Prof. L. Zimmern: Wychowanie obywatela świata; godz. 20^{30}: Dyskusja na temat odczytu prof. Zimmerna.

Czwartek, 31 lipca: godz. 9: Prof. Ad. Ferrière: Szkoła twórcza, a współpraca międzynarodowa; godz. 10^{30}: G. de Reynold: Prace Komisji Współpracy Intelektualnej Ligi Narodów; godz. 14: P. Rossello: Działalność Międzynarodowego Biura Wychowania; godz. 16: Wycieczka do Thoiry i wspólna kolacja.

Piątek, 1 sierpnia godz. 9: W. Mohrhenn: W jaki sposób nauka historji w szkole może przygotować współdziałanie narodów? godz. 10^{30}: E. J. Phelan: Międzynarodowa Organizacja Pracy; godz. 144: Zwiedzenie sali d'Alabama i starego miasta, z objaśnieniami; godz. 15^{30}: p-na M. Butts: Międzynarodowe Biuro Wychowania, a współpraca międzynarodowa.

Sobota, 2. sierpnia: godz. 9: W. Mohrhenn: Niektóre artykuły paktu Ligi Narodów; godz. 10^{30}: J. Casares: Kwestja podręczników do nauki historji.

Uczestnicy kursu będą mogli korzystać ze stałej wystawy Międzynarodowego Biura Wychowania, utworzonej w r. 1929, z księgozbiorów Biura Oświatowego Ligi Narodów i Współpracy intelektualnej oraz ze zbioru książek dla młodzieży (około 2000 tomów).

(Nr. I. S. 68/218/30).

W sprawie konkursu na stypendja.

Rada Nadzorcza Ski Akc. Książnica-Atlas T. N. S. W. zwiększyła na rok szkolny 1930/31 ilość stypendjów dla uczniów do pięćdziesięciu. W następnym roku szkolnym wypłacone będą następujące stypendja, po zł 200.— każde:

1. Cztery stypendja im. ś. p. Jana Kasprowicza uczniom (uczenicom) klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, odznaczającym się zamiłowaniem w nauce języka polskiego.

2. Cztery stypendja im. ś. p. Konstantego Wojciechowskiego uczniom (uczenicom) klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, odznaczającym się zamiłowaniem w nauce języka polskiego.

3. Cztery stypendja im. ś. p. Jana Szaroty uczniom (uczenicom) klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących, odznaczającym się zamiłowaniem w nauce języka francuskiego.

4. Cztery stypendja im. ś. p. Stanisława Leonharda uczniom (uczenicom) klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących, odznazającym się zamiłowaniem w nauce języka niemieckiego.

5. Cztery stypendja im. ś. p. Feliksa Kierskiego uczniom (uczenicom) seminarjów nauczycielskich, odznaczającym się zdolnościami i zamiłowaniem do dydaktyki przedmiotów wykładanych w szkole powszechnej.

6. Cztery stypendja im. ś. p. Bronisława Geberta uczniom (uczenicom) klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, odznaczającym się zamiłowaniem do historji.

7. Cztery stypendja uczniom (uczenicom) klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących, odznaczającym się zamiłowaniem w nauce filologji klasycznej.

8. Cztery stypendja uczniom (uczenicom) klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących, odznaczającym się zamiłowaniem do matematyki.

9. Cztery stypendja uczniom (uczenicom) klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących, odznaczającym się zamiłowaniem do nauki przyrody (żywej i martwej).

10. Cztery stypendja uczniom (uczenicom) klas wyższych szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, odznaczającym się zamiłowaniem w nauce geografji.

11. Pięć stypendjów uczniom (uczenicom) szkół handlowych, odznaczającym się zdolnościami i zamiłowaniem do przedmiotów handlowych.

12. Jedno stypendjum im. Krysztofa Arciszewskiego dla ucznia (uczenicy) Gimnazjum Polskiego w Gdańsku.

13. Jedno stypendjum im. Karola Dawidowskiego dla ucznia (uczenicy) Szkoły Handlowej w Gdańsku.

14. Jedno stypendjum im. Henryka Sienkiewicza dla ucznia (uczenicy) Gimnazjum Polskiego w Charbinie.

15. Jedno stypendjum im. Karola Marcinkowskiego dla ucznia (uczenicy) szkół polskich w Niemczech.

16. Jedno stypendjum im. Adama Mickiewicza dla ucznia (uczenicy) szkół polskich we Francji.

Stypendja powyższe wypłacone będą w dwóch równych ratach po zł. 100,— w dniach świąt państwowych, a to 11 listopada 1930 i 3 maja 1931 za pośrednictwem Dyrekcji Zakładu, do którego dany uczeń uczęszcza.

Dyrekcja Ski Akc. Książnicy-Atlas (Lwów, Czarneckiego 12; Warszawa, Nowy Świat 59) prosi przeto wszystkie Dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół handlowych, jakoteż Dyrekcje szkół polskich w Carbinie, Niemczech i we Francji, aby raczyły w porozumieniu z Radą Pedogogiczną podać do wiadomości Dyrekcji Spółki, w nieprzekraczalnym terminie do dnia 10 października

1930 r., tylko imię i nazwisko jednego ucznia (uczenicy) ubogiego, zasługującego na otrzymanie jednego z wymienionych wyżej stypendjów. Przyznanie stypendjów nastąpi na posiedzeniu Rady Nadzorczej drogą losowania. Dlatego obok nazwiska ucznia, zakładu, do którego uczęszcza, właściwego województwa, względnie kraju, oraz przedmiotu, w którym uczeń (uczenica) celuje, nie należy podawać żadnego uzasadnienia.

(Nr. I. S. 71/488/30).

W sprawie wykładni ustawy o opłatach stemplowych.

Ministerstwo Skarbu w piśmie z dnia 14 czerwca 1930 r. L. D. V. 8278/6/28 podało następującą wykładnię ustawy o opłatach stemplowych:

(Art. 142 i 152). Podanie, od którego opłaty stemplowej nie uiszczono, ma być mimo to załatwione, jeżeli urząd, do którego zostało wniesione, jest zdania, iż załatwienie jest konieczne w interesie publicznym t. j. jeżeli urząd upatruje w załatwieniu podania korzyść powszechną.

Jeżeli w przypadku powyższym załatwienie podania ma jednocześnie znaczenie dla petenta ze względu na jego interes indywidualny, ujawniony w sprawie konkretnej, jeszcze nierozstrzygniętej, to należy jednocześnie z załatwieniem zażądać dodatkowego uiszczenia opłaty stemplowej (art. 152 punkt „a" oraz ustęp drugi u. o. s. i § 170 r. w. s.).

Jeżeli natomiast w przypadku, określonym w ustępie pierwszym niniejszej wykładni podanie nie ujawnia sprawy konkretnej, z którą wiąże się indywidualny interes petenta, a jeszcze nierozstrzygniętej, to podanie jest wogóle wolne od opaty, a mianowicie na mocy art. 142 p. 1 u. o. s., nie należy więc żądać opłaty ani przed załatwieniem podania, ani po załatwieniu.

(Nr. I. R. 7201/30).

W sprawie wykazu szkół, w których nauka uprawnia do zwrotu opłat szkolnych w roku szkolnym 1930 31.

Ministerstwo W. R. i O. P. podaje do wiadomości, że w „Monitorze Polskim" z dnia 17 lipca 1930 r. Nr. 163, poz. 247 ogłoszony został Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 23 czerwca 1930 r. Nr. I. Prez. 4320/30) — w sprawie wykazu szkół, w których nauka uprawnia do zwrotu opłat szkolnych w roku szkolnym 1930/31.

W sprawie odroczenia terminu odbycia czynnej służby wojskowej.

Ministerstwo W. R. i O. P. zwraca uwagę, że w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej" z dnia 14 lipca 1930 r. Nr. 49, poz. 410 ogłoszony został nowy wykaz zakładów naukowych świeckich i duchownych, których uczniowie, bądź słuchacze, są uprawnieni do żądania odroczenia, terminu odbycia czynnej służby wojskowej, w myśl przepisów art. 61 p. 1), 2) i 3) ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

Komunikat w sprawie przeniesienia biur Powiatowego Urzędu Szkolnego Świętochłowice II w Królewskiej Hucie.

Powiatowy Urząd Szkolny Świętochłowice II przeniósł z dniem 25 sierpnia br. swoje biura do gmachu Urzędów Skarbowych w Królewskiej

Hucie, ulica Dworcowa (obok stacji kolejowej. Wszelką korespondencję do wymienionego urzędu należy więc kierować pod powyższym adresem.

(L. O. P. II 10069/30).

W sprawie wydawnictwa „Dzieje Polski" J. Bałabana.

Nakładem Spółki Nakładowej „Odrodzenie" we Lwowie, ul. Piłsudskiego L. 16 wyszła książka poglądowa dla dojrzalszej młodzieży i dorosłych p. t. „Dzieje Polski" J. Bałabana.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, reskryptem z dnia 25. czerwca 1930 r. Nr. II-6818/30 zatwierdziło wymienione dzieło do bibljotek uczniowskich szkół średnich ogólnokształcących, oraz powszechnych.

Cena tej książki dużego formatu 4° o 700 stronach, 266 ilustracjach i 9. mapach wynosi:

egz. broszurowego	. . . .	10,— zł.
„ kartonowego	. . . .	12,— zł
„ oprawn. ozdobnie w płótno	. . . . .	14,— zł.

Dla ułatwienia nabycia tej książki przez bibljoteki szkolne i nauczycielstwo Spółka dostarcza ją na raty miesięczne po 2,50 zł — 3 względnie 3,50 zł., za gotówkę z 10% rabatem.

(L. O. P. I-2710/30).

W sprawie wydawnictwa p. t. „Jak rolnicy gospodarują w świecie".

Wydział Oświecenia Publicznego zwraca uwagę instruktorów i referentów oświatowych na broszurę p. t. „Jak rolnicy gospodarują na świecie" (materjał do wykładu z przeźroczami) Józef Stencler.

Do nabycia w Bibljotece Ilustrowanych Wykładów Oświatowych Warszawa, Krakowskie-Przedmieście 7. m. 4.

(L. O. P. VIII-2056 z 13 VI. 1930 r.).

W sprawie wydawnictwa Związku Gier Sportowych.

Polski Związek Gier Sportowych, Warszawa, ul. Ujazdowska 22, wydał własnym nakładem książkę: „Hazena, szczypiórniak — przepisy gier", którą należałoby zakupić do bibljotek szkolnych dla użytku nauczycieli wychowania fizycznego.

(L. O. P. VI-2608 z 6 IX. 1930 r.).

132.

OGŁOSZENIE.

Cena nr. 9 . . . . zł 2,00

płatnych zaraz po otrzymaniu numeru.

Nr. konta czekowego P. K. O. 301 973

Cena ogłoszeń:

cała strona 50 zł, 1/2 strony 25, 1/4 strony 12 zł 50 gr

Administracja „Dziennika Urzędowego Wydz. Ośw. Publicznego“
„Gazety Urzędowej“ i „Dziennika Ustaw Śląskich“
K a t o w i c e, Województwo.

Redakcja Dz. U. W. O. P. mieści się w Wydziale Ośw. Publicz. Wojew. Śląskiego.

Tłoczono w Drukarni Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego.